

Su Gempiya ne Gesuyen nek Sinulat ni San Marcos

Pesi'una

Na, giin nini sung Melengas ne Gesuyen me-tendeng ri ni Jesus Christ. Mi'asuy rini su ngak penghitabu' ri ni Jesus saanay mikengel giin rini seg benwa. Sung miksulat run nini si Marcos, suk sementaun ni Pablo, sung minibeli ri ni Jesus saanay midlaang si Pablo sek pedlelaup sek sinulat nek Talu' ned Diwata.

Giin nini sung misegaran ni Jesus nek sinulat ni Marcos. Mi'asuy rini sung melaun ne kuntra ni Jesus. Guna ne kuntraan giin sung menulay. Melaun sung misulat ni Marcos metendeng sek peddaag ni Jesus kuntra seng menulay. Bu' melaun pa ne nga ketingelaan nek pimbaal ni Jesus ne inasuy ni Marcos—gatad sek pekpetelen se ngang minlaru tampan se ngak pegwali tu se nga getaw.

Keruwa', kinumuntra rema ri ni Jesus su ngak Pariseo, ne gilán su ngang miktun' se nga Kesugu'an ned Diwata. Migantus gupiya si Jesus tu se nga getaw ketu. Middaag su nga kuntra ni Jesus. Aas pinatay giin pebiyan sek pedlansang ri seniin tu se krus. Daan na tinalu' ni Jesus neng matay giin arun melekat su dlaun ne nga getaw ne ginukuman tendeng se ngak sala' nilan.

Ma'ad buwat ri se kemetainen, ri se ketelu endaw, mitubu' puli' si Jesus, rayun miritu

se kinetaasan ne dlangit. Seng maa'entu, si Jesus rema giin sud Diwata neng metuud neng mekelekat se ngak sala' ne nga getaw.

Ngang Misulat ri se Dlibru keni

- I. Su Getaran seng Melengas ne Gesuyen 1.1-13
- II. Suk Pekpenibeli ni Jesus tu se dlaun ne nga getaw se Galilea 1.14—9.50
- III. Buwat se Galilea pagaw seg Jerusalem 10.1-52
- IV. Su Ketapusan nek Simana ritu seg Jerusalem bu' megaud seg Jerusalem 11.1—15.47
- V. Suk Peketubu' Puli' ni Jesus 16.1-8
- VI. Su ngak Pekpe'ita' bu' suk Pedditu se Dlangit nu Ginu'u 16.9-20

*Suk Pegwali ni Juan neng Membebendyag
(San Mateo 3.1-12; San Lucas 3.1-18; San Juan 1.19-28)*

¹ Giin nini sung Melengas ne Gesuyen me-tendeng riin ni Jesus Christ, sug Bata' ned Diwata.

² ☆ Migatad ini sumala' sek sinulat ni propeta Isaias:

“Miktalu' sud Diwata, ‘Enlengay mu, mek-sugu'u neng mempepesuun neng meguna ri seni'a arun megandam neg biyanaan mu.’

³ ☆ Duuning megbeksay ritu se kemingawan, ‘Andam niyu sud dalan para se Ginu'u; baal niyu neng meleddeng sug biyanaan para sek pedlaangen.’ ”

☆ **1:2** 1.2: Malakias 3.1. ☆ **1:3** 1.3: Isaias 40.3 (LXX).

⁴ Minateng si Juan ritu se kemingawan, mi-mendyag bu' migwali. "Peddiksu' amu ri se ngak sala' niyu bu' pekpebendyag amu," tinalu'en nini tu se nga getaw, "bu' sud Diwata mekpasaylu se ngak sala' niyu." ⁵ Bu' melauni nga getaw neg buwat sek probinsiya seg Judea bu' sek siyudad seg Jerusalem neng miritu ni Juan arun menginengeg. Inasuy nilan su ngak sala' nilan bu' binendyagaan ilan ritu seg bagel tubig neg Jordan.

⁶ ✧ Minuub si Juan neg binaal buwat seg bembul ne kamelyo bu' duunik panit neg baling neg binaling riin se gawaken bu' su gaanen ne ngad dulun bu' ne ngak teneb. ⁷ Bu' pisuunen su nga getaw, "Su getaw neng mateng sunud ri senaan ge'eman pa kampuun sinangkali' ri senaan. Ndi'u ngani' mbaya' isan sek ped-dungkuk bu' pegugbad se gegbed ri se ngak sandalyasen. ⁸ Bendyagan'u amu sek tubig, ma'ad giin megbendyag ri seniyu se Gispiritu Santu."

*Suk Pegbendyag bu' suk Pektintal riin ni Jesus
(San Mateo 3.13-17; San Lucas 3.21-22; 4.1-13)*

⁹ Nda' mpayat, minateng si Jesus buwat se dlunsud seng Nazaret, sakup sek probinsiya ne Galilea. Bu' binendyagan giin ni Juan ritu seg bagel tubig neg Jordan. ¹⁰ Se kinumawas na si Jesus buwat sek tubig, mi'ita'en su dlangit neng mipuka bu' su Gispiritu Santu tinumena' ri seniin

✧ 1:6 1.6: 2 Nga Gari' 1.8.

maa' gawi' nek selepati. ¹¹ ☆ Bu' duunik talu' neng migbuwat se dlangit, neng mikталu', "Dya'a suk pinetail'u neg Bata'. Pidleliyagu gaid gupiya ri seni'a."

¹² Bu' sek tikmal piperitu rayun nu Gispiritu si Jesus se kemingawan, ¹³ bu' mikpebilin giin ritu seled se gepaat pulu' endaw nek pikтintal ni Satanas. Bu' su ngak talun ne ngang menanap ritu rema, ma'ad duuni ngag anghel neng midlekata ri seniin.

Pimili' ni Jesus su Gepaat ne ngang Mengenginsera'

(San Mateo 4.12-22; San Lucas 4.14-15; 5.1-11)

¹⁴ Seng miperisu na si Juan, miritu si Jesus se Galilea bu' migwali seng Melengas ne Gesuyen neg buwat ri sed Diwata. ¹⁵ ☆ "Minateng na su ginsaktu nek panahun," mikталu' giin, "bu' megaud na suk pedlegari' ned Diwata! Peddiksu' amu ri se ngak sala' niyu bu' tu'uway niyu sung Melengas ne Gesuyen." ¹⁶ Bu' saanay midlaang si Jesus ritu se geksid ned danaw se Galilea, mi'ita'en sud duwa' tawan neng mengenginsera', gilana si Simon bu' suk pateren ne si Andres neng minlaya. ¹⁷ Mikталu' si Jesus tu senilan, "Dunut amu ri senaan, tendu'an'u amu pekendun dun pekpenlaam ne nga getaw." ¹⁸ Bu' bineleng rayun nilan sempun su nga dlaya nilan bu' middunut ilan tu ni Jesus.

¹⁹ Bu' seng mikedlaang na giin tu se gunaan, mi'ita'en sud duwa' tawan ne ngang mekpated,

☆ **1:11** 1.11: Su Getaran se Dlaunan 22.2; Ngak Salmo 2.7; Isaias 42.1; San Mateo 3.17; 12.18; San Marcos 9.7; San Lucas 3.22.

☆ **1:15** 1.15: San Mateo 3.2.

gilan ni Santiago bu' Juan, nga gembata' ni Zebedeo. Ritu ilan sek sekayan nilan neng migandam ne dlaya nilan. ²⁰ Sek pekiita' ni Jesus ri senilan, tinawagen ilan rayun; aas bineleng nilan su gama' nilan ne si Zebedeo ritu sek sekayan duma se nga getaw nek sinu'ulan bu' middunut ilan riin ni Jesus.

Su Getaw nek Sineleran neng Melaat ne Gispiritu

(San Lucas 4.31-37)

²¹ Si Jesus bu' su ngak tinu'unaan miritu se dlunsud ne Capernaum. Bu' sek pekesunud ne Gendaw nek Pengulali, miritu giin sek pektipungan ne nga getaw ne ritu ilan sek pektu'un sek talu' ned Diwata bu' migatad giin sek pektendu'. ²² ✧ Su nga getaw neng mikerengeg ri seniin mitingala ilan ri sek pekpenendu'en, ay giin gena' maa' ne ngang mentetendu' ri se Kesugu'an; ay miktendu' giin ned duuni kega'em.

²³ Bu' rayun duuni getaw nek pige'eman neng melaat ne gispiritu neng miritu sek pektipungan neng mikpegbeksay, ²⁴ "Landun mai dliyagan mu ri senami, Jesus nek taga Nazaret? Mirinia ba arun sek pedlaat ri senami? Mi'ilalau bu' ta'a getaw. Dya'a sug bala'an nek sinugu' ned Diwata."

²⁵ Bu' pimaag ni Jesus sung melaat ne gispiritu, "Ndi'a peksasak, bu' gawas'a riin se getaw iin!"

²⁶ Bu' pipengeyeg nung melaat ne gispiritu su getaw, migbeksay, bu' ginumawas giin tu seniin. ²⁷ Su dlaun ne nga getaw mitingala bu'

✧ **1:22** 1.22: San Mateo 7.28-29.

miksesakay suk salasala senilan, “Landun ma ini? Begu ba ini ne ketendu'an? Getaw keni duuni kega'emen sek pekpemandu' seng melaat ne nga gispiritu, bu' tumuman ri seniin!”

²⁸ Aas suk tuntulan metendeng riin ni Jesus midlelaup se dlaun ne nga dlugar sek probinsiya ne Galilea.

*Melaun ne nga Getaw nek Pi'uli'an ni Jesus
(San Mateo 8.14-17; San Lucas 4.38-41)*

²⁹ Dluwat itu, si Jesus bu' su ngak tinu'unaan, duma si Santiago bu' si Juan migawa' tu sek pektipungan bu' miritu ilan rayun seg balay ni Simon bu' ni Andres. ³⁰ Suk penugangan ni Simon ne dlibun migbelilid neng mipanas, bu' sek peddateng ni Jesus, tinelu'an giin metendeng ri seniin. ³¹ Mikpegaud si Jesus tu seniin, inuwiraan giin ri se gemeg, bu' binuwaten giin. Sek tikmal mi'uli'an giin ri sek panasen, bu' inilakaan ilan nek pekaan.

³² Seng misindep na su gendaw bu' medlegebii na, inuwit nu nga getaw tu ni Jesus su dlaun ne ngang minlaru bu' su ngak sineleran neng melaat ne gispiritu. ³³ Su dlaun ne nga getaw tu se dlunsud miktipung tu seng metungenga'an neg balay. ³⁴ Mbuus pi'uli'an ni Jesus sung melaun ne ngang minlaru seng midlainlain ne nga dleruun bu' pigawasen su ngang melaat ne gispiritu. Nda'en tugutay su ngang melaat ne gispiritu sek pektalu', tendeng ay misuunan nilan ta' ne getaw si Jesus.

*Migwali si Jesus tu se Galilea
(San Lucas 4.42-44)*

³⁵ Sek pekeddali'endaw, se genda' pa pedde-laag, migbuwat si Jesus bu' migawa' giin tu seg balay. Miritu giin se kemingawan bu' ritu giin migampu'. ³⁶ Ma'ad si Simon bu' su ngak semen-taunen midlaang sek pekpenengaw ri seniin, ³⁷ bu' sek pekiita' nilan ri seniin, miktalu' ilan, "Suk salasala mikpenengaw ri seni'a."

³⁸ Ma'ad miksembag si Jesus, "Kina'enlan neng meritu ita seng megaud ne nga dlunsud. Kina'enlan welian'u ilan rema, tendeng ay giin nini su ketuyu'an neng miriniu."

³⁹ ✧ Aas midlibed giin tu se dlaun ne dlugar sek tibuuk probinsiya ne Galilea, sek pegwali tu se ngak pektipungan ne nga getaw, bu' mikpegawas se ngang melaat ne gispiritu.

Pi'uli'an ni Jesus su Getaw

(San Mateo 8.1-4; San Lucas 5.12-16)

⁴⁰ Duuni getaw neng migantus seng mekeendekendek ne dleruun ri sek panit* neng mikpegaud tu ni Jesus, miginlulud, bu' mikpe'ilelaat ne ebangan. "Bu' liyagan mu," miktalu' giin, "baal mau ne dlimpiyu." ⁴¹ Bu' milelaat gaid si Jesus, bu' inetaten su gemegen bu' inikapen giin, laungen, "Liyagen'u, melimpiyua!" ⁴² Bu' sek tikmal mitelen rayun sung megeelen bu' milimpiyu giin. ⁴³ Mbuus pilaang giin ni Jesus, dluwatan penegulay, ⁴⁴ ✧ neng miktalu', "Penginengeg'a,

✧ **1:39** 1.39: San Mateo 4.23; 9.35. * **1:40** 1.40 mekeendekendek ne dleruun ri sek panit: se dlain nek pekegubad, pupul. Su Griego nek talu' run nini ginamit sek santa' kelasi ne dleruun ri sek panit ne inilala neng melemu' sumala' sed Levitico 13.

✧ **1:44** 1.44: Levitico 14.1-32.

ndi' mu la'a pentabal tu se isan ta' metendeng run nini. Ma'ad peritua rayun sek pari' bu' pe'enleng mu su gegulingen mu ri seniin, arun suk salasala mekepemetuud neng mi'uli'an'a na, bu' peddulang'a sumala' sek sinugu' ni Moses.”

⁴⁵ Ma'ad su getaw midlaang bu' migatad sek pegasuy sek tuntulan se isan ta' ne dlugar. Pilebiyanaan gaid sek pekpengasuy tendeng run nini ndi' na gaid mekeritu si Jesus se dlunsud ned duuning meleget ne nga getaw run, tumu' ritu ra giin mikengel se nga kemingawan. Bu' su nga getaw miritu seniin buwat se isan ta' ne dlugar.

2

Pi'uli'an ni Jesus suk Paralitiku ne Getaw (San Mateo 9.1-8; San Lucas 5.17-26)

¹ Minayan suk santa' endaw, mipuli' si Jesus tu se Capernaum, bu' midlelaup suk tuntulan ne ritu giin seg balain. ² Aas melaun ne nga getaw neng miritu, miktisek ilan bu' mipenu' nilan sug balay tampan tu se gawas ned dungawan. Winali ni Jesus sung minsahi tu senilan. ³ Bu' duuni gepaat tawan neng minateng neng miguwit ne getaw paralitiku tu ni Jesus. ⁴ Tendeng se kelaun ne nga getaw, ndi' nilan mpepegaud su getaw tu seniin. Aas tinerutan nilan su gatep riin sek tendeng ni Jesus. Seng miterutan na nilan ini, tinentun rayun nilan su getaw neng mikpegbelilid ri sek puyuwan. ⁵ Bu' sek pekiita' ni Jesus ne gembagel gaid suk pektu'u nilan, miktalu' giin tu se getaw nek paralitiku, “Bata'u pinasaylu na su ngak sala' mu”.

⁶ Sud duma ne ngang mentetendu' se Kesugu'an neng mingingkud ritu migena'ena' ilan ri se gegulingen nilan, ⁷ "Tuma ma meketalu' ma giin neng maa' niin? Pekpesipala ini! Sud Diwata ra sung mekepasaylu ri se ngak sala'."

⁸ Misuunan rayun ni Jesus suk pigena'ena' nilan, aas miktalu' giin tu senilan, "Tuma ma megena'ena' amu ma neng maa' niin ne ngag betang? ⁹ Ta' maing melemu suk pektalu' se getaw nek paralitiku keni, 'Pinasaylu na su ngak sala' mu,' awas suk pektalu', 'Buwat'a, inat mu sud dendam mu, bu' dlaang'a?' ¹⁰ Ma'ad arun mpemetuuran'u ri seniye ne sug Bata' ne Getaw duuni ketengeren rini seg benwa sek pekpasaylu se ngak sala'." Aas miktalu' giin tu se getaw nek paralitiku, ¹¹ "Telu'an'u dya'a, pegbuwat'a, inat mu sud dendam mu, bu' uli'a!"

¹² Saanay su dlaun nilan mikpegenleng, migbuwat su getaw, ininaten sud dendamen, bu' minikad gumawas. Dlaun nilan mitingala gupiya bu' sinaya' nilan sud Diwata, neng miktalu', "Nda' ita pa gaid mekiita' ne ngag betang neng maa' nini."

Pinili' ni Jesus si Levi

(San Mateo 9.9-13; San Lucas 5.27-32)

¹³ Mipuli' na pelum si Jesus tu se geksid ned danaw se Galilea. Bu' su gembagel nek panen ne nga getaw miritu seniin, bu' migatad giin menintulu' ri senilan. ¹⁴ Sinegay mikpedlaang giin, mi'ita'en sung meneningil neg buwis ne si Levi neg bata' ni Alfeo, mikpegingkud ri se gupisinaan, miktalu' giin tu seniin, "Tala, dunut'a

ri senaan.” Migbuwat rayun si Levi bu' mid-dunut ri seniin. ¹⁵ Dluwat itu, si Jesus minaan tu seg balay ni Levi. Melauning meneningil neg buwis bu' дума pa ne ngang mekesesala' neng middunut riin ni Jesus, bu' melaun senilan neng minaan дума seniin bu' se ngak tinu'unaan tu sek pangaanan. ¹⁶ Sud дума ne ngak Pariseo, neng mentetendu' se Kesugu'an, mikiita' ri ni Jesus neng minaan дума se ngang mekesesala' bu' se ngang meneningil neg buwis, aas miksaak ilan tu se ngak tinu'unaan, “Tuma ma minaan ma giin дума se nga getaw iin?” ¹⁷ Mirenggeg ilan ni Jesus bu' miksembag tu senilan, “Su nga getaw ne gena' melaru ndi' medlekina'enlan neng mememulung, ma'ad su ngang melaru ra. Nda'u perini arun pektawag se nga getaw neng metareng ma'ad para se ngang mekesesala'.”

Suk Saak metendeng sek Pu'asa

(San Mateo 9.14-17; San Lucas 5.33-39)

¹⁸ Duunik panahun ne su ngak tinu'unan ni Juan neng Membebendyag bu' su ngak Pariseo mimpu'asa. Sud дума ne nga getaw miritu ni Jesus bu' miksaak tu seniin, “Tuma ma su ngak tinu'unan ni Juan neng Membebendyag bu' su ngak tinu'unan ne ngak Pariseo mikpu'asa ma, ma'ad su ngak tinu'unan mu nda' ma?” ¹⁹ Miksembag si Jesus, “Migena'ena' amu ba rekay ne su ngak pingenggat sek pektambung se kasal, menambung ne nda'irunik pekaan? Ndi' gaid! Saanay suk pemanaan дума pa senilan, ndi' ilan gaid mekpu'asa. ²⁰ Ma'ad mateng su gendaw ne suk pemanaan uwanen

na buwat ri senilan, bu' rayun mekpu'asa ilan na. ²¹ Nda'iruni getaw neng mektapak neg begu nek penepeten ri sed daan nek suub, tendeng ay sug begu nek tapak mengele' bu' megbagel na ma'aray tumu' sug berit nud daan nek suub. ²² Bu' nda'irun isan ta' neng mekseled neg begu neg binu tu sed daan ne ngak panit neg betangan neg binu tendeng ay pebetuun nug binu sud daan ne ngag betangan, bu' sug binu bu' su ngak panit neg betangan medlaat. Tumu', sug begu neg binu seleren ri seg begu ne ngak panit neg betangan.”

*Suk Saak metendeng se Gendaw nek Pengulali
(San Mateo 12.1-8; San Lucas 6.1-5)*

²³ ✧ Si Jesus duma se ngak tinu'unaan se Gendaw nek Pengulali minayan se ngak pigimulanan ne ngak trigu. Saanay minayan ilan ritu, su ngak tinu'unaan mikpengati' ne nga ginuwayan nek trigu. ²⁴ Aas su ngak Pariseo miktalu' ri ni Jesus, “Enlengay mu, supak ini ri se Kesugu'an ta sug binaal ne ngak tinu'unan mu se Gendaw nek Pengulali!”

²⁵ Miksembag si Jesus, “Nda' amu ba mekebasa landunig binaal ni David sek panahun neng midlekina'enlan giin neng me'aan, seng miperii' giin bu' su ngak sementaunen? ²⁶ ✧✧ Sinumeled giin tu seg balay ned Diwata bu' minaan sek pan ne ginilak tu sed Diwata. Mihitabu' ini ne si Abiatar pa su Dlabaw ne Geseg nek Pari'. Sumala' se Kesugu'an ta, su ngak pari' ra sung

✧ **2:23** 2.23: Deuteronomio 23.25. ✧ **2:26** 2.26: Levitico 24.9.

✧ **2:26** 2.25-26: 1 Samuel 21.1-6.

mekekaan runik pan ketu. Ma'ad si David minaan run nini bu' binegayaan pa ngani' su ngak sementaunen."

²⁷ Bu' tinapus ni Jesus sek pektalu', "Binaal su Gendaw nek Pengulali para se kepiyanan ne nga getaw; nda' baalay su getaw para se Gendaw nek Pengulali. ²⁸ Aas sug Bata' ne Getaw, Ginu'u isan se Gendaw nek Pengulali."

3

Su Getaw neng Mingupesi Gemegen (San Mateo 12.9-14; San Lucas 6.6-11)

¹ Rayun mipuli' si Jesus tu sek pektipungan ne nga getaw Judeo. Bu' duuni getaw ritu neng mingupesi gemegen. ² Sud duma ne nga getaw ritu liyagan nilan mesumbung si Jesus pebiyan se gemaalen nek sayep; aas pini'iran nilan gupiya giin bu' pe'uli'aan ba su getaw ketu se Gendaw nek Pengulali. ³ Bu' miktalu' si Jesus tu se getaw, "Perinia seng metungenga'an." ⁴ Rayun miksaak giin tu se nga getaw, "Landun maik tinugut se Kesugu'an ta neg baalen se Gendaw nek Pengulali? Suk pegabang ba awas pedlaat? Suk pedluwas ba se ketubu' ne getaw awas suk pekpatay?"

Ma'ad nda'iruning mitalu' nilan. ⁵ Linengetan si Jesus seng migenleng ri senilan, ma'ad sek sama nek panahun, migu'ul rema giin para senilan tendeng ay metegas gupiyai gulu nilan. Rayun miktalu' giin tu se getaw, "Etat mui gemeg mu." Inetat nu getaw su gemegen, bu' mi'uli'an ini. ⁶ Aas su ngak Pariseo migawa' tu

sek pektipungan, bu' miksempun kumita' tu sed duma ne ngak sakup ni Herodes bu' mikpelanu ilan sek pekpatay ri ni Jesus.

Suk Panen ne nga Getaw ritu se Geksid ned Danaw

⁷ Si Jesus bu' su ngak tinu'unaan miritu se geksid ned danaw ne Galilea, bu' su gembagel nek panen ne nga getaw middunut ri seniin. Buwat ilan se Galilea, buwat seg Judea, ⁸ buwat seg Jerusalem, buwat se dlugar nek sakup seg Idumea, buwat se dlugar nek sakup sed dapit sebangan neg Jordan, bu' buwat seg rihiyun sek timala' se ngak siyudad sek Tiro bu' sek Sidon. Dlaun ne nga getaw keni miritu ni Jesus tendeng ay mirengengan nilan su ngag betang nek pimbaalen. ⁹ ✧ Gembagel gupiya suk panen ne nga getaw aas sinugu'en su ngak tinu'unaan neng megandam nek sekayan para seniin, arun ndi' giin me'isel nilan. ¹⁰ Pi'uli'aan sung melaun ne nga getaw, bu' su dlaun ne ngang minlaru miktisek sek pekpegaud arun mekiikap seniin. ¹¹ Bu' seng mi'ita' giin nu ngak pinulayan ne nga getaw, middempug ilan ri seng metungenga'an, bu' migbeksay, "Dya'a sug Bata' ned Diwata!"

¹² Ma'ad pimendu'an gupiya ni Jesus su ngak penulay ne ndi' nilan tabal tu se isan ta' bu' ta' getaw giin.

Pimili' ni Jesus suk Sepulu' bu' Ruwa' ne nga Gapustulis

(San Mateo 10.1-4; San Lucas 6.12-16)

✧ **3:9** 3.9-10: San Marcos 4.1; San Lucas 5.1-3.

¹³ Tubus itu tinumuwad si Jesus tu seg bentud, bu' tinawagen tu seniin su nga getaw ne dliyagaan bu' mikpegaud ilan tu seniin, ¹⁴ bu' pimili'en suk sepulu' bu' ruwa', ne iningelanaan ne nga gapustulis. "Pimili'u amu arun meddunut ri senaan," tinelu'aan ilan. "Sugu'en'u amu rema arun sek pekpenintulu', ¹⁵ bu' mekaangken amu ne kega'em sek pekpegawas se ngak penulay."

¹⁶ Giin nini suk sepulu' bu' ruwa' nek pimili'en: si Simon (ne iningelanaan nek Pedro); ¹⁷ si Santiago bu' suk pateren ne si Juan, nga gembata' ni Zebedeo (bu' iningelanaan ilan neg Boanerges ne su gulugaan nga gembata' dlai ne Dlungung); ¹⁸ si Andres, si Felipe, si Bartolome, si Mateo, si Tomas, si Santiago neg bata' ni Alfeo, si Tadeo, bu' si Simon, (ne kinumuntra se governo seg Roma.) ¹⁹ Bu' si Judas Iscariote, neng migbudhi' ri ni Jesus.

Si Jesus bu' Si Beelsebul

(San Mateo 12.22-32, 46-50; San Lucas 8.19-21; 11.14-23; 12.10)

²⁰ Rayun minuli' si Jesus. Miktipung puli' su gembagel nek panen ne nga getaw. Tendeng run nini si Jesus bu' su ngak tinu'unaan nda'irun naik panahun nilan sek pekpegaan. ²¹ Sek pekerengeg run itu nuk pamilyaan, linawan nilan giin arun uwanen, tendeng ay miktalu' ma su nga getaw, "Mitalleg giin!"

²² ☆ Sud duma ne ngang mentetendu' se Kesugu'an neng minateng buwat seg Jerusalem miktalu', "Si Beelsebul diin seniin! Su geseg ne

☆ **3:22** 3.22: San Mateo 9.34; 10.25.

ngang menulay neng migbegay ri seniin ne ga'em sek pekpegawas run nini.”

²³ Aas sinabi ilan ni Jesus tu seniin bu' migasuy tu senilan pebiyan se nga galing, “Pekendunen ma ni Satanas sek pekpegawas ri ni Satanas?

²⁴ Bu' sung nasud mbahin bu' megunay megbunu' sung nasud ketu ndi' mekpayat mbengkag ini. ²⁵ Bu' suk pamilya mbahin bu' megunay megbunu', pamilya ketu mbengkag. ²⁶ Aas bu' suk pedlegeri'an ni Satanas mbahin se nga dlumpuk, ndi' mekpayat, mbengkag bu' mekpagaw sek peketapus.”

²⁷ “Nda'iruni getaw neng mekeseled ri seg balay ne getaw nek sekegan bu' uwanen su ngag betangen gawas bu' unanen gepusay su getaw nek sekegan; dekap pa rayun niin mpeddaawan sug balay ketu.”

²⁸ “Sek pekemetuud esuyan'u amu, mpasaylu su nga getaw se dlaun ne ngak sala' nilan bu' su dlaun neng melaat neng metalu' nilan. ²⁹ ✧ Ma'ad su isan ta' neng mementalu' neng melaat ri se Gispiritu Santu ndi' na gaid mpasaylu, tendeng ay suk sala' neng mibaalen genda'i gekteben.” (³⁰ Miktalu' si Jesus run nini tendeng ay sud duma ne nga getaw miktalu' ma, “Duuning melaat ne gispiritu ri seniin.”)

Su Gina' bu' su ngak Pated ni Jesus

(San Mateo 12.46-50; San Lucas 8.19-21)

³¹ Rayun minateng su gina' bu' su ngak pated ni Jesus ne nga dlai. Mingindeg ilan tu se gawas neg balay bu' mikpawit ilan neng minsahi ne

✧ **3:29** 3.29: San Lucas 12.10.

dliyagan nilan kumita' ri seniin. ³² Mingingkud ri sek timala' ni Jesus suk panen ne nga getaw bu' miktalu' ilan ri seniin, "Enlengay mu, su gina' mu bu' su ngak pated mu ne nga dlai bu' nga dlibun ritu se gawas, bu' liyagan nilan kumita' ri seni'a."

³³ Miksembag si Jesus, "Ta' mai gina'u? Ta' mai ngak pated'u?" ³⁴ Bu' inenlengaan su nga getaw neng mingingkud riin sek timala'en, "Enlengay niyu, giin nini su gina'u bu' su ngak pated'u! ³⁵ Ay su isan ta' neng megbaal se keliyag ned Diwata giin suk pated'u ne dlai, bu' dlibun, bu' gina'u."

4

Su Galing metendeng seng Mensesigwag (San Mateo 13.1-9; San Lucas 8.4-8)

¹ ✧ Migatad na pelum si Jesus sek pekpenendu' tu se geksid ned Danaw se Galilea. Gembagel gupiya suk panen ne nga getaw neng miktipung ri sek timala'en bu' tendeng run nini sinumakay si Jesus ri sek sekayan bu' migingkud sinegay suk panen ne nga getaw mingindeg tu se geksid ned danaw. ² Ginumamit giin ne nga galing sek pekpenendu' tu senilan seng melaun ne ngag betang, laungen tu senilan:

³ "Peningengeg amu! Duunik sala tawan neng miritu seg binaal arun sek peksigwag se ngag beni'. ⁴ Sek peksigwage se ngag beni' tu seg binaal sud duma mitena' ri seg bebiyanan, bu' su ngang manukanuk mindateng bu' pingektuk nilan nini. ⁵ Sud duma ne ngag beni' mitena' tu se ngag betuwan ned duuning miika' ra ne dlupa'

✧ **4:1** 4.1: San Lucas 5.1-3.

run. Sug beni' misempun ra mentubu' tendeng ay gembabaw ra su dlupa' run. ⁶ Ma'ad sek peksebang ne gendaw, minlawes ini; bu' tendeng ay nda' gupiya mekepengganget, migangu rayun su ngak pimula. ⁷ Sud duma ne ngag beni' mitena' tu se ngad dugiyan ne ngak sigbet, bu' se dlinumabung su ngak sigbet, linumemes tu se ngak pigimula, bu' nda' ini mekepemunga. ⁸ Ma'ad sud duma ne ngag beni' mitena' tu seng melengas ne dlupa', bu' mintubu' su ngag beni', miksilabung, bu' mikepemunga: sud duma telu pulu', su ngad duma genem pulu', bu' su ngad duma pa megatus."

⁹ Mbuus tinapus ni Jesus sek pektalu', "Bu' duuni ngak telinga niyu, penginegeg amu."

Su Ketuyu'an se nga Galing

(San Mateo 13.10-17; San Lucas 8.9-10)

¹⁰ Sek sala ra run ni Jesus, sud duma neng mikerengeg ri sek pekpenendu'en mikpegaud tu seniin duma sek sepulu' bu' ruwa' ne ngak tinu'unaan bu' migandyu' ri seniin sek pekpesabut se gulugan se nga galing. ¹¹ "Binegay na riin seniyu sung mi'edlud ri sek Pedlegeri'an ned Diwata," miksembag si Jesus. "Ma'ad tu se ngad duma ned diin se gawas, mekerengeg ilan se dlaun ne ngag betang pebiyan se nga galing, ¹² ✧ arun,

'Isan kanunay ilan megenleng,
 ma'ad ndi' ilan mekiita';
 bu' isan kanunay ilan menginengeg,
 ma'ad ndi' ilan mekesabut.

✧ **4:12** 4.12: Isaias 6.9-10 (LXX).

Ay bu' mekesabut ilan, mekeddixsu' ilan,
 bu' pasayluun ilan ned Diwata.' "

*Pisabut ni Jesus su Galing metendeng ri seng
 Mensesigwag*

(San Mateo 13.18-23; San Lucas 8.11-15)

¹³ Rayun miksaak si Jesus tu senilan. Nda' amu ba mekesabut se galing ketu? Bu' maa' niin, pegendunen niyu peksabut sed duma ne nga galing? ¹⁴ Su ngag beni' nek sinigwag neng mensesigwag giin sung minsahi ned Diwata. ¹⁵ Sud duma ne nga getaw maa' nu ngag beni' ne ritu mitena' seg bebiyanan; sek pekerengeg nilan run sung minsahi, minateng si Satanas bu' inawi'en sung minsahi neng misigwag riin senilan. ¹⁶ Sud duma ne nga getaw maa' nu ngag beni' neng mitena' ri seg betuwan. Sek pekerengeg nilan seng minsahi ned Diwata, dinawat nilan nini duma se dleliyag. ¹⁷ Ma'ad nda' ini mekepengganget ri senilan, bu' nda' ilan mekepebilin se gempayat nek panahun. Aas sek peddateng se nga keliseran awas se ngak pedlutus tendeng seng minsahi, migawa' ilan rayun. ¹⁸ Sud duma ne nga getaw maa' nu ngag beni' neng mitena' riin se ngak sigbet ned dugiyan. Gilan su nga getaw neng mikerengeg seng minsahi, ¹⁹ ma'ad su nga kegules metendeng se ketubu' keni, su gayak para se keratu', bu' su dlaun ne nga kelasi ne nga gangut linumabung bu' linumemes tu seng minsahi, bu' nda' ilan mekepemunga. ²⁰ Ma'ad sud duma ne nga getaw maa' nu ngag beni' neng mitena' ri seng melengas ne dlupa'. Mikerengeg ilan seng minsahi,

dinawat nilan nini, bu' mikepemunga: sud duma telu pulu', sud duma genem pulu', bu' sud duma megatus.

Suk Sulu' neg Binetang ri sed Diyalem ne Gamang

(San Lucas 8.16-18)

²¹ ✧ Mikpeddayun si Jesus sek pektalu', "Duun bai getaw neng mektutud nek sulu' bu' betangen nini riin sed diyalem ne gamang awas betangen ri sed diyalem ne dlantay? Ndi' ba betangen ma ini ri sek pengenturan? ²² ✧ Ay isan landuning mi'edlud mesuunan ra, bu' isan landuning mitebunan, mbuwasan ra. ²³ Penginengeg amu bu' duuni ngak telinga niyu!"

²⁴ ✧ Miktalu' rema giin tu senilan, "Pegekte-mektemay gaid niyu gupiya landuning mirenggeg niyu! Suk sukuran ne gemiten niyu sek pegukum tu sed duma giin rema su gemiten ned Diwata sek pegukum seniyu, ma'ad labaw pa gaid run nini. ²⁵ ✧ Ay su ngad duuning nilan begayan pa gaid, bu' su nga genda'iruning nilan, isan sung mitut ned diin senilan, uwanen pa riin senilan."

Su Galing metendeng ri seg Beni' neng Mintubu'

²⁶ Miktalu' pa gaid si Jesus, "Suk Pedlegeri'an ned Diwata maa' nini. Maa' sek sala tawan neng miksigwag ne ngag beni' ri seg binaalen.

²⁷ Sinegay minayan su nga gendaw bu' su nga gebii, su ngag beni' mimunsengit bu' mintubu',

✧ **4:21** 4.21: San Mateo 5.15; San Lucas 11.33. ✧ **4:22** 4.22: San Mateo 10.26; San Lucas 12.2. ✧ **4:24** 4.24: San Mateo 7.2; San Lucas 6.38. ✧ **4:25** 4.25: San Mateo 13.12; 25.29; San Lucas 19.26.

tumu' nda'en mesuunay bu' mikendun run nini pekehitabu'. ²⁸ Su dlupa' ri se gegulingenen mekpetubu' se ngak pigimula bu' mekepemunga; se guna metuwa' sung melubed ne gupasen, rayun su ginuwayan, bu' su ketapusan, su ngang melinggas ne nga dlegas. ²⁹ ☆ Seng mengginug na su nga dlegas, megatad medlegani su getaw дума ri sek seklaren, tendeng ay suk panahun sek penlegani minateng na.

*Su Galing metendeng ri seg Beni' neng Muntasa
(San Mateo 13.31-33; San Lucas 13.18-19)*

³⁰ “Lama run mai gempetenggi'an ta run metendeng sek Pedlegeri'an ned Diwata?” miksaak si Jesus. “Lama run mai galing ne gemiten ta sek pekpesabut run nini? ³¹ Maa' nini. Minuwan su getaw ne dlistu neng muntasa, su dlabi neng mitut ne dlistu rini seg benwa, bu' pimulaan nini ri se dlupa'. ³² Dluwat itu, tinumulin bu' mibaal ne dlabi gembagel se dlaun ne ngak pigimula. Miksibagel su ngak pangaan bu' ritu mekpesilung bu' meksalag su ngang manukanuk.”

³³ Migwali si Jesus seng minsahiin tu se nga getaw, sek pegamit neng melaun ne nga galing neng maa' nini; inesuyaan ilan gekteb seng mesabut nilan. ³⁴ Ndi' giin megasuy tu senilan ne gena' pebiyan ri se nga galing, ma'ad bu' giin ra run дума se ngak tinu'unaan, pesabuten tu senilan su dlaun ne ngag betang.

*Pikeneng ni Jesus sug Badyu
(San Mateo 8.23-27; San Lucas 8.22-25)*

☆ **4:29** 4.29: Joel 3.13.

³⁵ Seng mekpeksindep nai gendaw itu, miktalu' si Jesus tu se ngak tinu'unaan, "Dumipag ita tu sed dipag geksid ned danaw." ³⁶ Aas pine-nawan nilan suk panen ne nga getaw; su ngak tinu'unaan sinumakay tu sek sekayan ne ritu na daan si Jesus mikpegingkud, bu' dinumipag ilan duma seniin. Sud duma ne ngak sekayan ritu rema. ³⁷ Sek tikmal midlegurus sung merendes ne genus, bu' sug baled migatad lumambes tu sek sekayan, aas suk sekayan megaud na mpenu' nek tubig. ³⁸ Si Jesus ritu se gulin nek sekayan, miktulug neng mikpegulun. Tinanud giin nu ngak tinu'unaan bu' miktalu', "Sir, nda'a ba megules neng megaud ita na mematay?"

³⁹ Migbuwat si Jesus bu' pimendu'aan su genus bu' su ngag baled, laungen, "Keneng'a! Lengen'a!" Rayun mikeneng su genus bu' linu-mengen gupiya sud danaw. ⁴⁰ Rayun miktalu' si Jesus tu se ngak tinu'unaan, "Lama mendek amu run? Tuma ma nda'irunik pektu'u niyu?"

⁴¹ Ma'ad minendek ilan gupiya bu' migatad meksesaakay suk salasala riin senilan, "Ta' mai getaw keni? Isan su genus bu' su ngag baled mektuman ma ri seniin!"

5

Pi'uli'an ni Jesus su Getaw nek Sineleren neng Melaat ne Gispiritu

(San Mateo 8.28-34; San Lucas 8.26-39)

¹ Si Jesus bu' su ngak tinu'unaan minateng tu sed dipag geksid ned Danaw ne Galilea, nek sakup se dlugar ne Gerasa. ² Se kinumawas

si Jesus buwat sek sekayan, sinungkak giin ne getaw buwat ritu se nga dlangeb nek pedleben-gan. Getaw keni duuning melaat ne gispiritu riin seniin ³ bu' mikengel ri se nga kelebengan. Nda'iruning mekegapus ri seniin, isan kadina pa su gemiten; ⁴ melaunik panahun ne gepusen su nga geksuren bu' su nga gemegen ma'ad pembektusen en ra su nga kadina bu' geba'enen su ngak pugas ri se nga geksuren. Sekegan gaid giin gupiya bu' nda'irun isan sala neng mekepegeng ri seniin. ⁵ Gendaw bu' gebii midlaanglaang giin tu se nga kelebengan bu' se ngag binenturan, neng mekpegbeksay bu' pensemadsemaraan neg batu su gegulingenen.

⁶ Mi'ita'en si Jesus tu seng melayu'layu'; ginu-mebek giin pagaw tu seniin rayun miginlulud riin seng metungenga'aan, ⁷ bu' migbeksay neng mesekeg, "Jesus, Bata' ne Dlabaw ned Diwata! Lama run mai dliyagan mu ri senaan? Se ngalan ned Diwata, mekpe'ilelaatu seni'a, ndi' mau silutay!" (⁸ Miketalu' giin run nini tendeng ay miktalu' ma si Jesus, "Melaat ne gispiritu, gawas'a ri se getaw iin!")

⁹ Aas sinaakan giin ni Jesus, "Ta' mai ngalan mu?"

Miksembag su getaw, "Su ngalan'u si 'Linibu-libu' tendeng ay melaun ami gupiya!" ¹⁰ Bu' mikpeddayun giin sek pekpe'ilelaat ri ni Jesus ne ndi'en pe'uwa'en su ngang melaat ne gispiritu sek probinsiya ketu.

¹¹ Ritu seng megaud duuni gembagel nek panen ne ngag babuy, mikpenlungad ritu seg biliran. ¹² Aas su ngang melaat ne gispiritu

mikpe'ilelaat ri ni Jesus, "Peperitu mu ami se ngag babuy, tugutay mu ami sek pekseled tu senilan." ¹³ Bu' tinugutaan su ngang melaat ne gispiritu neng menggawas buwat se getaw bu' sumeled tu se ngag babuy. Suk tibuuk nek panen ketu duuni ngad duwa' libu ne ngag babuy neng minikad mendiksun tu sed danaw bu' milemes ilan.

¹⁴ Bu' su ngang midlekata se ngag babuy, minggebek bu' pidlelaup nilan suk tuntulan tu se dlunsud bu' tu se ngag binaal. Su nga getaw miritu arun sek pegenleng seng mihitabu'. ¹⁵ Bu' seng minateng ilan tu ni Jesus, mi'ita' nilan su getaw ne gine'eman nud diin ne dlinibulibu ne ngang melaat ne gispiritu. Mikpegingkud giin ritu ned duun naik suuben bu' melengas na suk pengena'ena'en; bu' dlaun nilan minendek. ¹⁶ Bu' su dlaun neng mikiita' run nini, mingasuy tu se nga getaw seng mihitabu' tu se getaw ne gine'eman ne ngang melaat ne gispiritu bu' metendeng se ngag babuy.

¹⁷ Aas inandyu' nilan si Jesus neng megawa' giin tu se dlugar nilan.

¹⁸ Sek sumakay na si Jesus tu sek sekayan, su getaw neng mi'uli'an mikpe'ilelaat ri seniin, "Tugutay mau neng mekeddunut seni'a!"

¹⁹ Ma'ad si Jesus nda' peliyag. Tumu', miktalu' giin, "Uli'a tu sek pamilya mu bu' asuy mu tu senilan landunig binaal ne Ginu'u riin seni'a bu' gendun giin kepiya ri seni'a." ²⁰ Aas su getaw midlaang bu' miritu giin sed Decapolis*

* **5:20** 5.20 Decapolis: sud Decapolis migulugan nek sepulu' ne nga dlunsud.

bu' inasuyen sug binaal ni Jesus ri seniin, bu' su dlaun ne nga getaw neng mikerengeg run nini mitingala.

Sug Bata' ne Dlibun ni Jairus bu' su Dlibun neng Minikap sek Suub ni Jesus

(San Mateo 9.18-26; San Lucas 8.40-56)

²¹ Mbuus dinumipag puli' si Jesus tu sed dipag geksid ned danaw. Ritu su gembagel nek panen ne nga getaw miktipung pelibut ri seniin. ²² Si Jairus, su geseg sek pektipungan minateng ritu, bu' sek pekiita'en riin ni Jesus, middempug giin ri seng metungenga'aan, ²³ bu' mikpe'ilelaat gupiya giin ri seniin neng miktalu', "Sug bata'u ne dlibun miktinga' na bu' mehimu, peritua seg balay'u bu' depen mu su nga gemeg mu tu seniin arun me'uli'an giin bu' metubu'."

²⁴ Bu' middunut si Jesus ri seniin. Melaun rema ne nga getaw neng middunut riin ni Jesus bu' mikisel ilan pelibut ri seniin.

²⁵ Duuni dlibun ritu neng migantus sek peddugu'rugu' seled na sek sepulu' bu' ruwa' taun, ²⁶ isan binulung na giin neng melaun ne ngad duktur. Ginastuun su dlaun nek selapi'en, imbis me'uli'an siya, miksamet na ma'ad tumu'. ²⁷ Mikerengeg giin metendeng ri ni Jesus, aas minigel giin arun meketipung tu sek panen ne nga getaw ned diin sek teliyuran ni Jesus, ²⁸ miktalu' giin ri se gegulingenen, "Bu' me'ikap'u ma'ad suk suuben, me'uli'anu gaid."

²⁹ Aas inikapen suk suub ni Jesus bu' milali rayun suk peddugu'rugu'en; bu' binatiken riin se dlawasen neng mi'uli'an na sung megeelen.

³⁰ Binatik rayun ni Jesus ned duuni ga'em ne ginumawas ri seniin. Aas tinumeliyud giin tu se ngak panen ne nga getaw bu' miksaak, "Ta' maing migikap ri sek suub'u?"

³¹ Miksembag su ngak tinu'unaan, "Mi'ita' mu ma su nga getaw neng minisel ri seni'a; tuma ma meksaak'a ma ta' getaw sung minikap seni'a?"

³² Ma'ad migenleng si Jesus ri sek timala'en arun me'ita'en bu' ta' sung migbaal run nini.

³³ Na, misuunan nu dlibun bu' landun sung mihitabu' ri seniin, aas mikpegaud giin neng mikpengereg duma se gendek, middempug riin se geksud ni Jesus bu' mikpegasuy tu seniin seng metuud neng mihitabu'. ³⁴ Miktalu' si Jesus tu seniin, "Bata'u ne dlibun, suk pektu'u mu giin sung mikepetelen seng megeel mu. Dlaang'a ned duuni kelinaw bu' mi'uli'an na sung megeel mu."

³⁵ Bu' saanay pa ni Jesus mektuntul run nini, duunik santa' tawan neng minateng buwat tu seg balay ni Jairus bu' mikpesuun tu seniin, "Sug bata' mu ne dlibun minatay na. Tuma ma semuken mu pema sung mektetendu' kiin?"

³⁶ Ma'ad nda' pengebetay ni Jesus bu' landunik tinalu' nilan, laungen tu ni Jairus, "Ndi'a mendek, mektu'ua ma'aray." ³⁷ Rayun nda'irunik tinugutaan neng meddunut ri seniin gawas ri senilan ni Pedro, Santiago, bu' suk pateren ne si Juan. ³⁸ Bu' sek peddateng nilan tu seg balay ni Jairus, mi'ita' ni Jesus neng migubet su nga getaw, sud duma minsegaw bu' minggulawal.

³⁹ Rayun, sinumeled giin bu' miktalu' tu senilan.

“Lama megubet amu run bu' mensegaw? Bata' keni nda' patay ma'ad miktulug na run.”

⁴⁰ Ma'ad piketuwanan nilan giin, aas pigawasen su dlaun ne nga getaw; inuwiten su gama' bu' su gina' nug bata' bu' suk telu tawan nek tinu'unaan bu' miritu ilan sed dugu ne ritu migbelilid sug bata'. ⁴¹ Bu' inuwiran ni Jesus su gemeg nug bata' bu' miktalu' tu seniin, “Talitha koum,” neng migulugan, “Enu', buwat'a!”

⁴² Migindeg rayun sug bata' ne dlibun bu' midlaanglaang. (Sepulu' bu' ruwa' taun su giddaren.) Seng mihitabu' ini, mitingala ilan gupiya. ⁴³ Ma'ad pinegulan ilan gupiya ni Jesus ne kina'enlan ndi' ini nilan pengasuy se isan ta', bu' miktalu' giin tu senilan, “Begayay niyu giin neng me'aan.”

6

Binibay si Jesus tu seng Nazaret

(San Mateo 13.53-58; San Lucas 4.16-30)

¹ Migawa' si Jesus tu se dlugar ketu bu' mipuli' tu se gegulingenen ne dlunsud bu' middunut seniin su ngak tinu'unaan. ² Se Gendaw nek Pengulali, migatad giin menendu' tu sek pektipungan ne nga getaw Judeo. Melaun ne nga getaw ritu; bu' sek pekerengeg nilan ri seniin, dlaun nilan mitingala, “Ta' ma niin pinguwani dlaunan keni?” miksaak ilan. “Lama tinaway runig binegay ri seniin? Pikendunen run sek pegbaal su ngang milagru? ³ Gena' ba giin suk panday, sug bata' ni Maria, bu' suk pated ni Santiago, ni Jose, ni Judas, bu' ni Simon?”

Gena' ba su ngak pateren ne nga dlibun dini ma mikengel?" Aas binibay nilan giin.

4 ✧ Miktal'u' si Jesus tu senilan, "Su ngak propeta tinamed isan ta' gawas ma'aray ri se gegulingenen ne dlunsud bu' se nga gepenaan bu' sek pamilyaan."

5 Nda' giin mekegbaal ritu ne ngang milagru, gawas tu se ngak santa' tawan neng minlaru ned dinepenen su nga gemegen tu senilan bu' pi'uli'aan ilan. 6 Aas mitingala gupiya giin tendeng ay su nga getaw nda'irunik pektu'u nilan.

Pilaang ni Jesus suk Sepulu' bu' Ruwa' ne ngak Tinu'unan

(San Mateo 10.5-15; San Lucas 9.1-6)

Rayun midlibed si Jesus se ngag baryu ritu, sek pekpenendu' se nga getaw. 7 Bu' tinawagen suk sepulu' bu' ruwa' ne ngak tinu'unaan, bu' pilaangen ilan nek pidduwa' tawan bu' binegayaan ilan se kega'em sek pekpe'awa' kuntra se ngang melaat ne nga gispiritu, 8 bu' pimendu'aan ilan, "Ndi' amu meguwit isan landun sek pedlaang niyu gawas se gages. Ndi' amu meguwit nek pan, gambag, awas selapi' riin se ngag baling niyu. 9 Mekseluk amu ne ngak sandalyas, ma'ad ndi' amu meguwit ned dugang ne gilisan." 10 Miktal'u' rema giin tu senilan, "Sek peddateng niyu se dlunsud ritu amu penaik seg balay neng megeng-gat riin seniyu bu' ndi' amu gumalin tampan megawa' amu tu se dlunsud ketu. 11 ✧✧ Bu'

✧ 6:4 6.4: San Juan 4.44. ✧ 6:11 6.11: Su Ngak Pimbaal 13.51.

✧ 6:11 6.8-11: San Lucas 10.4-11.

mekeritu amu se dlunsud ne su nga getaw ndi' dumawat awas menginengeg seniyu, beleng niyu ini bu' tektak niyu su dlubek ri se nga geksud niyu gisip pekpenegul kuntra riin senilan."

¹² Aas minlaang ilan bu' migwali arun su nga getaw meddiksi' ri se ngak sala' nilan. ¹³ ✧ Pigawas nilan sung melaun ne ngang melaat ne gispiritu bu' pinlunasan ne dlana su ngang minlaru bu' mi'uli'an ilan.

*Suk Pekpatay ri ni Juan neng Membebendyag
(San Mateo 14.1-12; San Lucas 9.7-9)*

¹⁴ ✧ Na si Ari' Herodes mikerengeg metendeng run nini, tendeng ay su kebantug ni Jesus midle-laup isan ta'. Sud duma ne nga getaw miktalu', "Si Juan neng Membebendyag mitubu' puli'! Giin itu su keterengan ned duuni ga'emen sek pegbaal ne ngang milagru."

¹⁵ Ma'ad su ngad duma miktalu', "Giin si Elias."

Su ngad duma miktalu', "Propeta giin, maa' giin sek sala se ngak propeta nud diin."

¹⁶ Bu' sek pekerengeg run nini ni Herodes, miktalu' giin, "Giin si Juan neng Membebendyag nek pipetelan'u ne gulu, ma'ad mitubu' giin puli'!" ¹⁷ ✧ Ay si Herodes ma ugud mismu sung miksugu' ned daapen si Juan, bu' pigapusen giin bu' piperisuun. Binaalen nini tendeng ri ni Herodias nek pingesawaan isan bu' sawa sek pateren ne si Felipe. ¹⁸ Ay si Juan neng Membebendyag kanunay miktalu' tu ni Herodes,

✧ **6:13** 6.13: San Santiago 5.14. ✧ **6:14** 6.14-15: San Mateo 16.14; San Marcos 8.28; San Lucas 9.19. ✧ **6:17** 6.17-18: San Lucas 3.19-20.

“Gena' metareng para seni'a suk pekpengesawa mu sek sawa nek pated mu.”

¹⁹ Aas si Herodias midlegemet ri ni Juan bu' liyagaan nek petain giin. Ma'ad ndi' giin mekebaal run nini tendeng ri ni Herodes. ²⁰ Si Herodes minendek riin ni Juan tendeng ay misu-unaan ne si Juan metareng bu' bala'an ne getaw, bu' pineliperaan giin. Liyagen giin menginengeg ri seniin isan metuud neng mesemukan gupiya giin se kada menginengeg ri seniin.

²¹ Se ketambinai' minateng ra gaid suk panahun nek pikperateng ni Herodias. Mihitabu' ini se pedlegendawan ni Herodes. Mikpebibu giin para tu se nga dlabaw ne ngang minge-tندانan ri se governo, tu se nga geseg ne ngak sundaluun, bu' tu se ngag bentugan ne nga getaw tu se Galilea. ²² Bu' sinumeled sug bata' ni Herodias ned delaga bu' tinumalek ini neng mikepedleliyag gupiya riin ni Herodes bu' tu se ngak pingengaten. Aas su gari' miktalu' tu sed delaga, “Penengia ri senaan isan landun neg be-tang ne dliyagan mu, ay begay'u ini seni'a.” ²³ Bu' seng melaun ne ngak pekpenumpa' miktalu' giin seniin, “Penumpa'u neg begay'u isan landun neg betang suk penengiin mu, isan pa ketenga' sek pidlegeri'an'u!”

²⁴ Aas ginumawas sud delaga bu' miksaak tu se gina'en, “Lama runik penengiin'u?”

“Su gulu ni Juan neng Membebendyag,” mik-sembag su gina'en.

²⁵ Bu' sud delaga mimagas rayun sumeled puli' bu' miktalu' tu se gari', “Liyagan'u neg begay mu riin senaan rayun nemuun su gulu ni

Juan neng Membebendyag neg betangen riin sek sendukan.”

²⁶ Mikepegu'ul ini gupiya ri se gari', ma'ad ndi' giin mekegbelibad tendeng se ngak penumpa'en riin seng metungenga'an nu ngak pingengaten.

²⁷ Aas miksugu' giin rayun ne guwardiya duma sek pemandu' ne uwiten tu seniin su gulu ni Juan. Bu' midlaang su guwardiya, miritu sek perisuwan, bu' pinetelen su gulu ni Juan;

²⁸ rayun inuwiten nini neg binetang ri sek sendukan bu' binegain tu sed delaga, bu' binegay rema ini nud delaga tu se gina'en. ²⁹ Bu' sek pekerengeg run nini nu ngak tinu'unan ni Juan, miritu ilan bu' inuwan sug bangkain bu' linebeng nilan ini.

Pinaan ni Jesus su Dlima Libu Tawan

(San Mateo 14.13-21; San Lucas 9.10-17; San Juan 6.1-14)

³⁰ Mipuli' su nga gapustulis tu ni Jesus bu' inasuy nilan su dlaun nek pimbaal bu' pinendu' nilan. ³¹ Duuning melaun ne nga getaw neng migeleseles sek peddateng bu' pekpenlaang, bu' su ngak tinu'unaan nda' naik panahun nilan isan sek pekaan. Aas miktalu' si Jesus tu senilan, “Meritu ita se dlugar ne nda'iruni getaw run bu' ritu, mekepengulali amu sek sereluk.” ³² Aas sinumakay ilan ri sek sekayan ne gilaniilan ra pagaw tu se dlugar ne nda'iruni getaw run.

³³ Ma'ad melauni nga getaw neng mikiita' ri sek pekpanaw nilan bu' mi'ilala ilan rayun; aas minditu su nga getaw buwat se dlaun ne dlinunsuran neng minggebek pagaw tu se dlugar nek pa'agawan ni Jesus bu' ngak tinu'unaan

bu' mi'una ilan pa mateng ritu. ³⁴ ☆ Bu' se kinumawas na si Jesus tu sek sekayan, mi'ita'en su gembagel nek panen ne nga getaw, bu' milelaat giin senilan, tendeng ay maa' ilan ne nga karniru ne genda'iruning menggegingat run. Aas migatad giin sek pekpenendu' ri senilan seng melaun ne ngag betang. ³⁵ Bu' sek pekerelabung na, miritu seniin su ngak tinu'unaan neng miktalu', "Dlelabung na gupiya bu' keni ita seng mingaw ne dlugar. ³⁶ Peperitu mu nga getaw iin seng mekegaud ne ngag binaal bu' binaryuan arun mekepenaluy ilan neng me'aan."

³⁷ "Gamu mismu sung megbegay senilan neng me'aan," miksembag si Jesus.

Miksaak ilan, "Liyagan mu ba neng menlaang ami bu' gumastu ned duwa' gatus ne ngak selapi' nek pelata arun sumaluy ne ngak pan arun pe'aan ri senilan?"

³⁸ Bu' miksaak si Jesus tu senilan, "Santa' buuk maik pan niyu riin? Dlaang amu bu' enlengay niyu."

Seng mi'ita' na nilan, miksembag ilan, "Dlima buuk pan bu' duwa' buuk sera'."

³⁹ Bu' rayun tinelu'an ni Jesus su ngak tinu'unaan sek pekpelumpuklumpuk se nga getaw bu' pekpe'ing kud ri seng mekelunaw nek sigbet. ⁴⁰ Aas minging kud su nga getaw neng midlumpuklumpuk nek pingmegatus bu' pidlima pulu'. ⁴¹ Rayun inuwan ni Jesus su dlima buuk nek pan bu' duwa' buuk sera', migangag tu

☆ **6:34** 6.34: Ngang Numero 27.17; 1 Nga Gari' 22.17; 2 Nga Cronica 18.16; Ezekiel 34.5; San Mateo 9.36.

se dlangit, bu' mikpesalamat tu sed Diwata. Pinetapetaan su ngak pan bu' binegain tu se ngak tinu'unaan arun pengaperaped tu se nga getaw. Pikilasilasen rema sud duwa' buuk sera' para tu se dlaun nilan. ⁴² Bu' su dlaun nilan mikekaan bu' mibesug. ⁴³ Rayun su ngak tinu'unaan miketimud pa nek sepulu' bu' ruwa' bebaan neng mikepenu' nek sawad buwat sek pan bu' sek sera'. ⁴⁴ Su dlaun ne nga dlai neng minaan dlina libu tawan.

*Midlaang si Jesus ri sed Dibabaw nek Tubig
(San Mateo 14.22-33; San Juan 6.15-21)*

⁴⁵ Pisakay rayun ni Jesus su ngak tinu'unaan tu sek sekayan sek peguna ri seniin tu seg Betsaida, tu sed dipag geksid ned danaw, saanay pipe'uli'en pa suk panen ne nga getaw. ⁴⁶ Seng mikenangid na giin tu se nga getaw, tinumuwad giin tu seg bentud arun sek pegampu'. ⁴⁷ Bu' sek pekegebii na, suk sekayan ritu na sek titenga' ned danaw, saanay si Jesus salaan ra ritu sek taasan. ⁴⁸ Bu' mi'ita'en su ngak tinu'unaan neng midlised sek pekpemelula tendeng ay misensung nilan su genus. Sek pekeddali'endaw, miritu giin senilan neng midlaang riin sed dibabaw nek tubig. Miyan na run siya giin tu senilan, ⁴⁹ ma'ad mi'ita' nilan giin neng mikpedlaang riin sed dibabaw nek tubig. "Kiin nai kalag!" migena'ena' ilan, bu' mimbeksay. ⁵⁰ Dlaun nilan minendek gupiya sek pekiita' nilan ri seniin.

Ma'ad miktalu' rayun si Jesus tu senilan, "Ligen niyu su gena'ena' niyu," miktalu' giin. "Gaku' ini. Ndi' amu mendek!" ⁵¹ Rayun sinumakay

giin tu sek sekayan duma senilan bu' su genus linumengen. Su ngak tinu'unaan mitingala gaid gupiya, ⁵² tendeng ay nda' nilan mesabut sung metuud ne gulugan sek pekpe'aan se dlima libu; medlised su nga gena'ena' nilan sek peksabut.

*Pi'uli'an ni Jesus su ngang Minlaru tu se Genesaret
(San Mateo 14.34-36)*

⁵³ Dinumipag ilan tu sed danaw, bu' dinumenggu' ilan tu se Genesaret, bu' ritu nilan iniket suk sekayan. ⁵⁴ Bu' se kinumawas ilan na tu sek sekayan, mi'ilala rayun nu nga getaw si Jesus. ⁵⁵ Aas su nga getaw sek timala' ne dlugar minggebek ritu; bu' isan ta' nilan giin mirengengan, inuwit nilan tu seniin su ngang minlaru neg binelilid ri se ngad dendam nilan. ⁵⁶ Bu' isan ta' pagaw si Jesus, tu se ngag binaryuan, tu se nga dlunsud, awas tu se ngag binaal, su nga getaw meguwit seng minlaru nilan tu se nga dlugar nek tipunganan nilan bu' migandyu' nek pe'ikapen su ngang minlaru isan na run riin se kumiling ne dlambungen. Bu' su dlaun neng mikiikap run nini mi'uli'an.

7

*Su ngak Penendu'an nu nga Gepu'an
(San Mateo 15.1-9)*

¹ Sud duma ne ngak Pariseo bu' su ngang mentetendu' se Kesugu'an neng minateng buwat seg Jerusalem miktampung pelibut riin ni Jesus.
² Mi'ita' nilan ne sud duma ne ngak tinu'unan ni Jesus minaan neng melemu' su nga gemeg

nilan—bu' senita pa, nda' ilan mekepengunaw sumala' sek pebiyan nek tinendu' ne ngak Pariseo neg baalen ne nga getaw.

(³ Su ngak Pariseo bu' su dlaun ne nga getaw Judeo miksunud se nga ketendu'an neng mirawat buwat se nga gepu'an nilan. Ndi' ilan maan bu' ndi' nilan me'unawan se ginsaktu su nga gemeg nilan; ⁴ awas ndi' ilan maan isan landun neg buwat ri sek pemeledya'an gawas neng me'ugasan nilan nini guna. Bu' sinunud nilan sung melaun ne ngak sugu', neng mirawat nilan, maa' se ginsaktu nek pegugas se ngak tasa, ngak pitsil, nga kaldiru, bu' ngag beliliran.)

⁵ Aas su ngak Pariseo bu' su ngang mentetendu' se nga Kesugu'an miksaak ri ni Jesus, “Tuma ma su ngak tinu'unan mu nda' ma peksunud se nga ketendu'an neg binilin nu nga gepu'an ta, tumu' minaan ilan isan melemu' su nga gemeg nilan?”

⁶ ☆ Miksembag si Jesus tu senilan, “Ginsaktu gaid suk pekpengatuk ni propeta Isaias me-tendeng seniyu! Gamu sung mikpelaunglaung, sumala' sek sinulaten:

‘Nga getaw keni, miktalu' sud Diwata, mikpesid-dengeg ilan ri senaan sek talu' na run,
ma'ad su nga gena'ena nilan melayu' ri senaan.

⁷ Nda'irunik paluun suk peksimba nilan ri senaan,
ay su ngak sugu' neg binaal ne nga getaw tinendu' nilan ne ngak sugu'u raw.’ ”

⁸ “Binibay niyu suk sugu' ned Diwata bu' tinuman niyu su nga ketendu'an ne nga getaw.”

☆ **7:6** 7.6-7: Isaias 29.13 (LXX).

9 Bu' middugang pa gaid mektalu' si Jesus, "Metau amu gaid megbibay sek sugu' ned Diwata arun mpetuman niyu su gegulingen niyu ne ketendu'an. 10 ☆ Ay si Moses miksugu', 'Pegbesaay mu su gama' mu bu' su gina' mu,' bu' 'sung mementalu' neng melaat kuntra tu se gama' awas gina'en kina'enlan gaid nek petain.' 11 Ma'ad miktendu' amu, ne bu' su nga getaw duuning me'abang nilan tu se gama' awas gina' nilan, ma'ad mektalu' ilan, 'Korban ini' (neng migulugan nek sinaad para begay tu sed Diwata), 12 ndi' ilan na mbaya' megabang ri se gama' awas gina' nilan. 13 Seng maa' nini nek pebiyan, nda' niyu tendu' suk talu' ned Diwata riin se ngak penendu'an nek pisunud niyu ri sed duma. Bu' melaun pa ne ngag betang neng maa' nini neg binaal niyu."

*Su ngag Betang neng Mekepelemu' ri se Getaw
(San Mateo 15.10-20)*

14 Rayun tinawag puli' ni Jesus suk panen ne nga getaw tu seniin, bu' miktalu' tu senilan, "Penginengeg amu ri senaan, dlaunan niyu, bu' sabut niyu ini: 15 nda'irunig betang nek sumeled riin seg baba' niyu neg buwat ri se gawas neng mekepelemu' ri seniyu. Tumu', landun sung menggawas riin seg baba' niyu, giin sung mekepelemu' ri seniyu."*

☆ **7:10** 7.10: a Exodo 20.12; Deuteronomio 5.16. b Exodo 21.17; Levitico 20.9. * **7:15** 7.15 Sud duma ne nga kesulatan middugang seg birsikulu 16: Penginengeg amu bu' duuni ngak telinga niyu! (enlengay niyu su 4.23).

¹⁷ Seng migawa' si Jesus tu se nga getaw bu' sinumeled tu seg balay, su ngak tinu'unaan miksaak ri seniin metendeng se galing ketu. ¹⁸ Miktalu' si Jesus tu senilan, “Nda' amu ba rekay mekesabut? Nda' ba niyu mesabut ne su dlaun neg buwat se gawas nek sumeled riin seg baba' niyu, ndi' mekepelemu' ri seniyu, ¹⁹ tendeng ay ndi' ini meseled ri sek pengena'ena' niyu ma'ad riin sek tiyan niyu, bu' rayun gumawas ra ini ri se dlawas?” (Sek pektalu' ni Jesus run nini, mikpemetuud ne su dlaun ne ngak pekaan mbaya' aanen.)

²⁰ Bu' mikpeddayun giin sek pektalu', “Lan-duni gumawas riin se gena'ena' niyu, giin nini sung mekepelemu' ri seniyu. ²¹ Ay buwat ri se gena'ena' niyu, gumawas sung melaat nek pengena'ena' ne giining megunut ri seniyu seg imural nek pekpekihilawas, sek peddaaw, sek pekpatay, ²² sek pekpenapaw, se kerelaw, sek pegbaal se dlaun nek pekemelaat, sek pekpenlimbung, sek pekpetuyang seg imural nek pekpekihilawas, se kesina, sek pedlaat ri sed duma, sek pekemelipetaasen, bu' seg binural—²³ dlaun ne ngang mekelaat ne ngag betang keni megbuwat ri se gena'ena' niyu bu' mekegbaal neng mekepelemu' ri seniyu.”

*Suk Pektu'u nu Dlibun
(San Mateo 15.21-28)*

²⁴ Mbuus migawa' si Jesus se dlugar ketu bu' miritu giin se nga dlugar neng megaud sek siyudad sek Tiro. Sinumeled giin tu seg balay bu' ndi'en liyagan ned duuning mekesuun ned

ditu giin. Ma'ad ndi' gaid giin mekegedlud. ²⁵ Sala gina', ne sug bata'en ne dlibun duuning melaat ne gispiritu riin seniin, mikerengeg metendeng ri ni Jesus bu' miritu rayun seniin bu' middempug riin se geksuren. ²⁶ Dlibun keni gena' Judeo, mi'etaw ritu se dlugar sek Fenicia nek sakup sek Syria. Migandyu' giin ri ni Jesus nek peguwasenen sung menulay buwat riin seg bata'en. ²⁷ Ma'ad miktalu' si Jesus, "Paanen ta reli' guna su nga gembata'. Ay ndi' mpiya ne uwanen su gaan ne nga gembata' bu' tikpu'en tu se nga gitu'."

²⁸ "Sir," miksembag giin, "Isan su nga gitu' ri sed diyalem ne dlemisaan mekekaan se ngang mumu se nga gaan ne nga gembata'!"

²⁹ Aas miksembag si Jesus tu seniin, "Tendeng seng maa' niin nek sembag, uli'a na; bu' me'ita' mu ne suk penulay ginumawas na tu seg bata' mu ne dlibun!"

³⁰ Minuli' giin bu' mi'ita'en sug bata'en neng mikpegbelilid; bu' suk penulay ginumawas na ri seniin.

Pi'uli'an ni Jesus su Getaw neg Bengel bu' Gugel

³¹ Rayun migawa' si Jesus tu se dlugar nek Tiro bu' minetas tu sek Sidon pagaw tu sed danaw Galilea, dluwatan, biyanay su dlugar nek sakup sed Decapolis. ³² Sud дума ne nga getaw miguwit tu seniin nek sala ne getaw neg bengel bu' ndi' gupiya meketuntul, bu' mikpe'ilelaat ilan ri ni Jesus ned depenaan giin. ³³ Aas inuwit giin ni Jesus pelayu' tu se ngak panen ne nga getaw, ineksuken su ngak tendu'en tu se ngak telinga nu

getaw, middula' giin, bu' inikapen sud dila' nu getaw. ³⁴ Rayun migangag si Jesus tu se dlangit, middegu, bu' miktalu' tu se getaw, "Efata!" ne su gulugan, "Mpukaa!"

³⁵ Bu' mikerengeg rayun su getaw, suk pekegugelen mitelen, bu' mpalas na suk pegabiten. ³⁶ Rayun si Jesus mimandu' tu se nga getaw ne ndi' ilan mengasuy tu se isan ta'; ma'ad seng middugang pa la' na giin sek pekpemandu', miksamet ilan na ma'ad tumu' mengasuy. ³⁷ Su dlaun neng mikerengeg mitingala gupiya bu' miktalu', "Su dlaun ne ngag betang neg binaalen melengas! Isan sug bengel miperengegen bu' su gugel mipetuntulen."

8

Pinaan ni Jesus su Gepaat Libu Tawan (San Mateo 15.32-39)

¹ Nda' mpayat, dlain na pelum ne gembagel nek panen ne nga getaw neng miktipung. Se genda'irun naing me'aan nilan, tinawag ni Jesus su ngak tinu'unaan tu seniin bu' miktalu',
² "Milelaatu ri se nga getaw keni, tendeng ay middunut ilan ri senaan seled sek telu endaw bu' nemuun nda'irun naing me'aan nilan.
³ Bu' pepe'uli'en'u ilan ne ndi' mpe'aan, ali' bu' punaun ilan ri se dlaangan, tendeng ay sud duma senilan buwat pa seng melayu'."

⁴ Miksaak su ngak tinu'unaan ri seniin, "Ta' ita ma penguwan neng me'aan rini se kemingawan arun mpe'aan ri se dlaun ne nga getaw keni?"

5 “Santa' buuk maik pan niyu riin?” miksaak si Jesus.

“Pitu buuk,” miksembag ilan.

6 Mbuus mimandu' giin tu se nga getaw neng megingkud ilan ri se dlupa'an. Rayun inuwanen suk pitu buuk pan, mikpesalamat giin tu sed Diwata, bu' pinetapetaan, bu' binegain tu se ngak tinu'unaan sek pekpengaperaped tu se nga getaw; bu' binaal ini nu ngak tinu'unaan.

7 Duun remaik santa' buuk neng mekiika' ne ngak sera' nilan. Mikpesalamat si Jesus para run nini, bu' tinelu'aan su ngak tinu'unaan sek pegaperaped rema tu se nga getaw. 8-9 MINGAAN su nga getaw bu' mibesug ilan. Binalabena' ned duuni gepaat libu tawan sung minaan. Rayun su ngak tinu'unaan miketimud pa gaid nek pitu bebaan neng mipenu' nek sawad. Bu' pipe'uli' rayun ni Jesus su nga getaw 10 bu' sinumakay rayun giin tu sek sekayan duma nu ngak tinu'unaan bu' miritu ilan se dlugar ned Dalmanuta.

*Minengi su ngak Pariseo neng Milagru
(San Mateo 16.1-4)*

11 ✧ Duunik santa' tawan ne ngak Pariseo neng miritu ni Jesus bu' migatad megaddat ri seniin. Liyagan nilan ne indanan giin, aas migandyu' ilan ri seniin neng mekpe'ita' neng milagru neng mekpemetuud nek sinugu' giin ned Diwata. 12 ✧ Ma'ad mingagu si Jesus bu' miktalu', “Tuma ma su nga getaw sek panahun keni menengi ma

✧ **8:11** 8.11: San Mateo 12.38; San Lucas 11.16. ✧ **8:12** 8.12: San Mateo 12.39; San Lucas 11.29.

neng milagru? Ndi', esuyan'u amu! Nda'irunik pemetuud neg begay tu se nga getaw!"

¹³ Bu' pinenawaan ilan rayun, bu' mipuli' tu sek sekayan, bu' migatad dumipag tu sed dipag geksid ned danaw.

Suk Pempetulin nek Pan nu ngak Pariseo bu' ni Herodes
(*San Mateo 16.5-12*)

¹⁴ Su ngak tinu'unaan mikelingaw sek peguwit se gigu' nek pan bu' duunik salabuuk raik pan nilan tu sek sekayan. ¹⁵ ✧ "Pegingat amu," minegul si Jesus tu senilan, "pegbantay amu sek pempetulin ne ngak Pariseo bu' pempetulin ni Herodes."

¹⁶ Migatad ilan sek pekpegaddat ri sek salasala senilan: "Miketalu' giin run nini tendeng ay nda'irunik pan ta."

¹⁷ Misuunan ni Jesus bu' landunik tinalu' nilan, aas miksaak giin tu senilan, "Tuma ma megaddat amu ma metendeng se genda'irunik pan? Nda' ba niyu mesuunay awas mesabut? Tinumegas na ba su nga gena'ena' niyu? ¹⁸ ✧ Duun mai ngang mata niyu, ndi' amu ba mekiita'? Duun mai ngak telinga niyu, ndi' amu ba mekerengeg? Nda' ba niyu me'ena'ena' ¹⁹ suk pekpetapetau se dlima buuk pan para tu se dlima libu ne nga getaw? Santa' bebaan ma sung mipenu' ne ngak sawad ne ngak pan neng mitimud niyu?"

"Sepulu' bu' ruwa'," miksembag ilan.

✧ **8:15** 8.15: San Lucas 12.1. ✧ **8:18** 8.18: Jeremias 5.21; Ezekiel 12.2; San Marcos 4.12.

20 “Bu' sek pekpetapetau sek pitu buuk pan para tu se gepaat libu ne nga getaw,” miksaak si Jesus, “santa' bebaan maing mipenu' nek sawad sek pinetapeta ne ngak pan neng mitimud niyu?”

“Pitu bebaan” miksembag ilan.

21 “Bu' nda' amu pa ba gusay mekesabut?” Miksaak giin tu senilan.

Pi'uli'an ni Jesus su Getaw neg Buta tu seg Betsaida

22 Minateng ilan tu seg Betsaida bu' duunid duma getaw ritu neng miguwit neg buta tu ni Jesus bu' mikpe'ilelaat ilan ri seniin ne ikapen giin. 23 Inuwiran ni Jesus su getaw buta bu' inagaken giin pegawai tu seg baryu. Dluwaten dula'ay su ngang mata nu getaw, bu' dinepenaan giin bu' miksaak ri seniin “Duun baing mi'ita' mu?”

24 Migangag su getaw bu' miktalu', “Wa'a, mi'ita'u su nga getaw, ma'ad maa' ilan ne nga gayu neng minlaanglaang.”

25 Dinepenan puli' ni Jesus sung mata nu getaw. Sek panahun ketu, tinumenteng su getaw, bu' mi'uli'an su ngang mataan, bu' mekelaruun na su dlaun ne ngag betang. 26 Pipe'uli' rayun giin ni Jesus bu' pimendu'aan, “Ndi'a na puli' ritu seg baryu.”

Suk Tinalu' ni Pedro metendeng riin ni Jesus (San Mateo 16.13-20; San Lucas 9.18-21)

27 Si Jesus bu' su ngak tinu'unaan miritu se ngag binaryuwan neng megaud se Cesarea Filipos. Sed diin ilan pa se dlaangan, miksaak

giin tu senilan, “Telu'ay niyau, ta' getawu ma laung nu nga getaw?”

28 ✧ “Sud duma miktalu' dya'a raw si Juan neng Membebendyag,” miksembag ilan; “sud duma miktalu' dya'a raw si Elias, saanay sud duma rema miktalu' ne dya'a raw sala se ngak Propeta.”

29 ✧ “Ma'ad gamu?” miksaak giin tu senilan, “ta' getawu ma?”

Miksembag si Pedro, “Dya'a sung Misiyas.”

30 Mbuus mimandu' si Jesus tu senilan, “Ndi' niyu tabal tu se isan ta' sung metendeng ri senaan.”

Migasuy si Jesus metendeng ri sek Pegantus bu' se Kemetainen

(San Mateo 16.21-28; San Lucas 9.22-27)

31 Rayun migatad si Jesus sek pektendu' tu se ngak tinu'unaan: “Sug Bata' ne Getaw kina'enlan megantus seng melaun ne ngak pegantus bu' bibain ne nga geseg ne ngag Judeo, se nga geseg ne ngak pari', bu' se ngang mentetendu' ri se Kesuguan. Bu' petain gaid giin, ma'ad dluwat sek telu endaw metubu' giin puli'.” 32 Inasuy

ini ni Jesus tu se ngak tinu'unan se genda'i dlepedleped. Aas inuwit giin ni Pedro tu se geksid bu' migatad sek pekpemaag ri seniin.

33 Ma'ad tinumeliyud si Jesus bu' migenleng giin tu se ngak tinu'unaan, bu' pimaagen si Pedro. “Pelayu'a ri senaan Satanas,” miktalu' giin. “Su gena'ena' mu gena' buwat ri sed Diwata ma'ad buwat ri se getaw.”

✧ **8:28** 8.28: San Marcos 6.14-15; San Lucas 9.7-8. ✧ **8:29** 8.29: San Juan 6.68-69.

34 ✧ Mbuus tinawag ni Jesus su nga getaw bu' su ngak tinu'unaan tu seniin. “Bu' isan ta' ri seniyu ne dliyagaan meksunud ri senaan,” miktalu' giin tu senilan, “Kina'enlan teliyuran niyu su gegulingen niyu, pisaanen niyu su krus niyu, bu' sunud amu ri senaan. 35 ✧ Ay bu' liyagan mu luwasen su gegulingen mu ne ketubu' merela'an'a run nini; ma'ad bu' merela'an'a se ketubu' mu tendeng ri senaan bu' seng Melengas ne Gesuyen, medluwas'a run nini. 36 Duun baing me'uwan mu bu' me'angken mu su dlaun ne ngag betang rini seg benwa, ma'ad meralala' seni'a su ketubu' mu? Nda'irun gaid! 37 Nda'iruni mbegay mu arun me'uwan mu puli' su ketubu' mu. 38 Bu' mpiid amu run ri senaan bu' ri se ngak penendu'an'u ri se gena' diyusnun bu' mekesesala' ne nga getaw se gendaw keni, rayun sug Bata' ne Getaw mpiid rema metendeng seniyu sek pekpuli'en mbuus neng meddelaag se ga'em buwat se Gama'en duma se ngag bala'an ne ngag anghel.”

9

1 Mbuus miktalu' giin tu senilan, “Esuyan'u amu, duunik santa' tawan rini ne ndi' matay tampan me'ita' nilan suk pedlegari' nud Diwata neng mateng duma se kega'em.”

Mi'eseb su Gawi' ni Jesus

(San Mateo 17.1-13; San Lucas 9.28-36)

2 ✧ Dluwat se genem endaw, inuwit ni Jesus, gi-

✧ **8:34** 8.34: San Mateo 10.38; San Lucas 14.27. ✧ **8:35** 8.35: San Mateo 10.39; San Lucas 17.33; San Juan 12.25. ✧ **9:2** 9.2-7: 2 San Pedro 1.17-18.

lan si Pedro, Santiago, bu' si Juan, bu' tinumuwad ilan tu seng metaas neg bentud ne gilani lan ra. Bu' saanay migenleng ilan ri ni Jesus mi'eseb su gawi'en, ³ bu' suk suuben sinumanag seng melebiyan ne keputi' ne nda'iruni isan ta' rini seg benwa ne gemputi' kampun sinangkali' itu. ⁴ Rayun suk telu ne ngak tinu'unan mikiita' ri ni Elias bu' ni Moses, neng miktuntul duma ni Jesus. ⁵ Mikталu' si Pedro tu ni Jesus, "Sir, melengas gaid ne rini ami. Megbaal ami nek telu buuk ne nga dlekaw, sala para seni'a, sala para se ni Moses, bu' sala para se ni Elias." ⁶ Giin bu' su ngad duma mi'endekan gupiya ne nda' mekesuun bu' landunik telu'enen.

⁷ ✧ Mbuus duuning mituwa' ne ginanud bu' tinumeklem ini ri senilan, bu' duunik talu' buwat tu se ginanud neng mikталu', "Giin nini sug Bata'u nek pinetail'u! Penginegay niyu giin." ⁸ Sek tikmal, ali' ilan pegengleng tu sek timala', nda' irun naing mi'ita' nilan gawas ri ni Jesus duma senilan.

⁹ Sek peddiksun nilan buwat seg bentud, si Jesus mimandu' senilan, "Ndi' niyu pengasuy tu se isan ta' sung mi'ita' niyu, tampan sug Bata' ne Getaw metubu' na puli' buwat se kemetain."

¹⁰ Tinuman nilan sung mandu'en, ma'ad ri se gegulingen nilan mismu migatad ilan sek pegaddat sek tinalu'en, "Landun mai gulugaaning 'metubu' puli'" buwat se kemetain?" ¹¹ ✧ Bu' miksaak ilan tu ni Jesus, "Tuma ma su ngang

✧ **9:7** 9.7: San Mateo 3.17; San Marcos 1.11; San Lucas 3.22.

✧ **9:11** 9.11: Malakias 4.5; San Mateo 11.14.

mentetendu' se Kesugu'an miktalu' ma ne si Elias giin sung meguna merini?"

¹² Miksembag giin, "Si Elias sung meguna merini arun sek pegandam se dlaun ne ngag betang. Ma'ad tuma ma misulat ma ri se Kesulatan ne sug Bata' ne Getaw kina'enlan gaid megantus gupiya bu' bibain? ¹³ Esuyan'u amu ne si Elias minateng na, bu' binaal na ne nga getaw tu seniin sung mekepedleliyag ri senilan, sek tinalu' se Kesulatan metendeng ri seniin."

Pi'uli'an ni Jesus sug Bata' dlai nek Sineleran neng Melaat ne Gispiritu

(San Mateo 17.14-21; San Lucas 9.37-43a)

¹⁴ Sek pekpuli' na nilan tu sed duma ne ngak tinu'unan, mi'ita' nilan su gembagel nek panen ne nga getaw midlibut tu senilan bu' sud duma ne ngang mentetendu' se Kesugu'an neng mikpegaddat duma senilan.

¹⁵ Sek pekiita' ne nga getaw riin ni Jesus, mitingala ilan gupiya bu' minggebek ilan pagaw tu seniin arun alimba'en giin. ¹⁶ Miksaak si Jesus tu se ngak tinu'unaan, "Landun ma suk pigaddat niyu duma senilan?"

¹⁷ Miksembag suk sala se nga getaw ritu, "Sir, inuwit'u sug bata'u riin seni'a, tendeng ay sineleran giin neng melaat ne gispiritu neng mikepebaal seniin ne ndi' mekegabit. ¹⁸ Sek panahun nek sineleran giin seng melaat ne gispiritu, limbagenen giin riin se dlupa'an, mbuus megbula'bula' sug baba'en, mengkiget su ngang ngisiin, bu' menekeg giin. Inandyu'u su

ngak tinu'unan mu nek peguwasen nilan sung melaat ne gispiritu ma'ad ndi' nilan mbaal.”

19 Mikталu' si Jesus tu senilan, “Gamun ne nga getaw ne nda'irunik pektu'uun! Gendun pa ba ketaas suk panahun ne gaku' kina'enlan mekengel duma seniyu? Gendun pa ba ketaas suk panahun suk pekpelugbak'u ri seniyu? Uwit niyu rini senaanig bata' dlai kiin.” 20 Inuwit nilan sug bata' tu ni Jesus.

Sek pekiita' run nung melaat ne gispiritu riin ni Jesus, pipengeyegen rayun sug bata', bu' mibuksak ini tu se dlupa'an, bu' midlulidlulid neng mikpegbula' sug baba'en. 21 “Gendun na kepayat giin neng maa' nini?” miksaak si Jesus tu se gama'.

“Buwat seg bata' pa giin,” miksembag giin. 22 “Melaun na nek panahun ne sung melaat ne gispiritu neng migindan mekpatay ri seniin pebiyan sek pektikpu' ri seniin ri se gapuy bu' riin sek tubig. Melelaat'a senami bu' ebangay mu ami, bu' mbaal mu!”

23 “Wa'a,” mikталu' si Jesus, “bu' dya'a se gegulingen mu mismu mbaal! Su dlaun neg betang mbaal para tu se getaw ned duunik pektu'uun.”

24 Rayun, su gama' nug bata' dlai migbeksay, “Duunik pektu'uu ma'ad kulang. Ebangay mau neng meddugang suk peksalig'u.”

25 Bu' sek pekiita' run ni Jesus ne suk panen ne nga getaw miisel na tu senilan, pimaagen sung melaat ne gispiritu. “Bengel bu' gugel ne gispiritu,” mikталu' giin, “miksugu'u seni'a

sek pegawai ri seg bata' dlai kiin bu' ndi'a na sumeled puli' ri seniin!"

²⁶ Migbeksay sung melaat ne gispiritu, bu' pipengeyegen gupiya sug bata', bu' ginumawas ini. Sug bata' dlai bu' enlengan maa' na neng minatay, bu' suk salasala miktalu', "Minatay na giin!" ²⁷ Ma'ad inuwiran ni Jesus su gemegen bu' binuwaten nini, bu' migindeg giin.

²⁸ Bu' seng mikeseled na si Jesus tu seg balay, su ngak tinu'unaan miksaak ri seniin ne gilani'an ra, "Tuma ma ndi' ami ma mekepegawai seng melaat ne gispiritu?"

²⁹ "Suk pegampu' ra giin sung mekepegawai seng maa' nini ne kelasi neng melaat ne gispiritu," miksembag si Jesus; "nda'iruni dlain."*

Miktuntul Puli' si Jesus metendeng ri se Kemetainen

(San Mateo 17.22-23; San Lucas 9.43b-45)

³⁰ Si Jesus bu' su ngak tinu'unaan migawa' tu se dlugar ketu bu' minetas ilan tu se Galilea. Si Jesus ndi'en liyagan ned duuning mekesuun bu' ta' giin, ³¹ tendeng ay tinendu'aan su ngak tinu'unaan: "Sug Bata' ne Getaw piyal na tu se ngang mekpatay ri seniin. Ma'ad dluwat sek telu endaw metubu' giin puli'."

³² Ma'ad nda' ilan mekesabut bu' landuni gulugan sek tinendu'en, bu' minendek ilan sek peksaak ri seniin.

Ta' ma su Dlabaw ri se Dlaunan

(San Mateo 18.1-15; San Lucas 9.46-48)

* **9:29** 9.29 Sud duma ne nga kesulatan middugang bu' pekpu'asa

³³ Bu' minateng ilan tu se Capernaum. Bu' seng mikeseled ilan na tu seg balay, miksaak si Jesus tu se ngak tinu'unaan, "Lama run maik pigeddatan niyu tu sed dalan?"

³⁴ ✧ Ma'ad nda' ilan peksembag ri seniin, tendeng ay se dlaangan ilan pa, migaddat ilan ma bu' ta' su dlabaw gupiya ri senilan. ³⁵ ✧ Mbuus migingkud si Jesus, bu' pipegauren suk sepulu' bu' ruwa' ne ngak tinu'unaan, bu' tinelu'aan ilan, "Isan ta' seniyu ne dliyagaan ne mbaal ne dlabaw, kina'enlan mekpebaba' giin bu' mbaal nek sesugu'en ne dlaunan." ³⁶ Rayun min-
uwan giin neg bata' bu' pi'indegen nini riin seng metungenga'an nilan. Dinilangen sug bata' bu' miktalu' giin tu senilan, ³⁷ ✧ "Isan ta' sud dumawat pebiyan ri se ngalan'u sek sala se nga gembata' keni, dinumawat ri senaan; bu' isan ta' sud dumawat ri senaan, dinumawat gena' na run ri senaan ma'ad riin rema sek sala neng miksugu' ri senaan."

*Ta' ma su gena' Kuntra ta Dumapig ri Senita
(San Lucas 9.49-50)*

³⁸ Miktalu' seniin si Juan, "Sir, mikiita' ami ne getaw neng mikpegawas ne ngak penulay ginamiten sung ngalan mu, bu' inesuyan nami nek peleliyaan tendeng ay gena' giin sakup se dlumpuk ta."

✧ **9:34** 9.34: San Lucas 22.24. ✧ **9:35** 9.35: San Mateo 20.26-27; 23.11; San Marcos 10.43-44; San Lucas 22.26. ✧ **9:37** 9.37: San Mateo 10.40; San Lucas 10.16; San Juan 13.20.

39 “Ndi' niyu giin belebagay,” miktalu' si Jesus tu senilan, “tendeng ay nda'iruning mekeg-baal neng milagru pebiyan se ngalan'u, peketubus mektalu' rayun neng melaat metendeng ri senaan. 40 ✧ Ay su isan ta' ne gendi' kumuntra senita giin sud dumapig senita. 41 ✧ Ay telu'an'u amu seng metuud, isan ta' neng mekpe'inum seniyu nek tubig, tendeng ay misakup amu riin senaan, mekerawat gaid giin ne ganti.”

Su ngak Pektintal arun Mekesala'

(San Mateo 18.6-9; San Lucas 17.1-2)

42 “Bu' isan ta' seniyu ne mbaal ne getaran sek pekkekesala' sek sala ne ngang mekiika' ne nga gembata' keni neng mektu'u ri senaan, melengas pa para se getaw ketu neg bitinan ne gembagel neg batu ne dligisan su dliigen bu' tikpu'en giin tu sed dagat. 43 ✧ Aas bu' su gemeg mu mbaal neng mekeperala' ri sek pektu'u mu, petel mu ini! Ay melengas pa kampuun nek sumeled'a ri se ketubu' ne nda'iruni gemeg mu sinangkali' ned duwa' su gemeg mu ma'ad tikpu'en'a se gimpirnu, su gapuy ne ndi' gaid mpaleng.† 45 Bu' suk sala ne geksud mu mbaal neng mekeperala' sek pektu'u mu, petel mu ini! Ay melengas pa para seni'a nek sumeled'a se ketubu' nek sala rai geksud mu sinangkali' se kumplitu su nga geksud

✧ 9:40 9.40: San Mateo 12.30; San Lucas 11.23. ✧ 9:41 9.41: San Mateo 10.42. ✧ 9:43 9.43: San Mateo 5.30. † 9:43 9.43 Sud дума ne kesuslatan middugang seg birsikulu 44: ritu 'su nga guled neng maan ri senilan ndi' matay, bu' su gapuy nek sumereng ri senilan ndi' mpaleng' (enlengay niyu sug birsikulu 48).

mu ma'ad tikpu'en'a tu se gimpirnu.‡ 47 ✧ Bu' suk sala neng mata mu mbaal neng mekeperala' sek pektu'u mu, esuk mu ini! Ay melengas pa para seni'a nek sumeled sek pedlegeri'an ned Diwata nek sala raing mata mu sinangkali' se kumplitu su ngang mata mu, ma'ad pidlaken'a tu se gimpirnu. 48 ✧ Ritu 'su nga guled neng maan senilan ndi' matay, bu' su gapuy neng meksereng senilan ndi' mpaleng.' ”

49 “Tendeng ay suk salasala tilengen pebiyan se gapuy maa' ned dulang nek tilengen pebiyan seng maasin.”

50 ✧ “Sung maasin melengas, ma'ad bu' merela'an na ini se kepaiten pegendunen mu pa run sek pekpepuli' su kepaiten?”

“Pegangken amu neng maasin neng mekeg-begay neng melengas nek pekpensambat bu' pedleketubu' amu riin se kelinaw duma sek salasala seniyu.”

10

*Miktendu' si Jesus metendeng ri sek Pegbeleng
(San Mateo 19.1-12; San Lucas 16.18)*

¹ Mbuus migawa' si Jesus se dlugar ketu, miritu giin sek probinsiya seg Judea, bu' dinumipag tu seg Bagel tubig Jordan. Su gembagel nek panen ne nga getaw midlumpuk tu seniin puli', bu'

‡ 9:45 9.45 Sud duma ne kesulatan middugang seg birsikulu 44: ritu 'su nga guled neng maan ri senilan ndi' matay, bu' su gapuy nek sumereng ri senilan ndi' mpaleng' (enlengay niyu sug birsikulu 48). ✧ 9:47 9.47: San Mateo 5.29. ✧ 9:48 9.48: Isaias 66.24. ✧ 9:50 9.50: San Mateo 5.13; San Lucas 14.34-35.

tinendu'aan ilan sumala' seng mi'enaraan neg baalen.

² Bu' sud дума ne ngak Pariseo miritu arun sek pegindan ri ni Jesus, "Telu'ay mu ami," miksaak ilan, "miktugut ba su Kesugu'an ta tu se isan ta' neng megbeleng ri sek sawaan?"

³ Miksembag si Jesus дума sek saak, "Lama run maik sinugu' ni Moses riin seniyou?"

⁴ ✧ Miksembag ilan, "Si Moses miktugut ri seg bana sek peksulat para sek pegbeleng bu' rayun belengenek suk sawaan."

⁵ Miktalun si Jesus tu senilan, "Sinulat ni Moses sugu' keni para riin seniyou tendeng ay melised amu gupiya tendu'an. ⁶ Ma'ad se getaran, sek panahun sek pegbaal runig benwa, 'Sud Diwata migbaal senilan ne dlai bu' dlibun,' sumala' sek tinalu' ri se kesulatan. ⁷ ✧ 'Bu' tendeng run nini ne keterengan megawa' su dlai tu se gama'en bu' gina'en bu' sumalabuuk ri sek sawaan, ⁸ bu' sud duwa' mbaal na nek sala.' Aas gena' ilan na duwa', ma'ad sala na. ⁹ Aas landun suk sinalabuuk ned Diwata, kina'enlan ndi' pegbelengen ne getaw."

¹⁰ Seng mipuli' ilan tu seg balay, su ngak tinu'unaan miksaak tu ni Jesus metendeng se ngag betang keni. ¹¹ ✧ Miktalun giin tu senilan, "Sug bana neng meleng tu sek sawaan bu' mengesawa se dlain ne dlibun mekepenapaw tu sek sawaan. ¹² Seng maa' run rema nek pebiyan, su dlibun neng meleng ri seg banaan

✧ **10:4** 10.4: Deuteronomio 24.1-4; San Mateo 5.31. ✧ **10:7** 10.7-8: Su Getaran se Dlaunan 2.24. ✧ **10:11** 10.11-12: San Mateo 5.32; 1 Corinto 7.10-11.

bu' memana se dlain ne dlai mekepenapaw rema.”

Pingumpiyanan ni Jesus sung Mekiika' ne nga Gembata'

(San Mateo 19.13-15; San Lucas 18.15-17)

¹³ Bu' sud duma ne nga getaw miguwit ne nga gembata' tu ni Jesus arun depenaan ilan, ma'ad pimaag nu ngak tinu'unaan su nga getaw. ¹⁴ Sek pekiita' run nini ni Jesus, linengetan giin bu' miktalu' tu se ngak tinu'unaan, “Tugutay niyu su nga gembata' neng mekepegau ri senaan, bu' ndi' niyu ilan pegengay, tendeng ay sung maa' senilan misakup sek pedlegeri'an ned Diwata.

¹⁵ ✧ Sek pekemetuud esuyan'u amu, isan ta' ne ndi' dumawat sek Pedlegeri'an ned Diwata maa' sek peddawat neng miika' neg bata' keni, ndi' gaid mekeseled tu sek Pedlegeri'an ned Diwata.”

¹⁶ Mbuus pinsipiten su nga gembata' bu' dinepenaan suk salasala senilan, bu' pingumpiyanaan ilan.

Sung Meratu' ne Getaw

(San Mateo 19.16-30; San Lucas 18.18-30)

¹⁷ Bu' seng medlaang na puli' si Jesus, duunik sala tawan ne ginumebek tu seniin, minginlulud ri seng metungenga'an, bu' miksaak seniin, “Melengas neng Mentetendu', lama run mai kina'enlan'u baalen arun mekaangkenu se ketubu' ne genda'i gekteben?”

¹⁸ “Tuma ma tuwagen mau ma neng melengas?” miksaak si Jesus ri seniin. “Nda'iruni isan sala neng melengas gawas sed Diwata ra.

✧ **10:15** 10.15: San Mateo 18.3.

19 ☆ Misuunan mu su nga kesugu'an: 'Ndi'a mekpatay; ndi'a menapaw, ndi'a meddaaw, ndi'a mekpepetuud tu se isan ta' neg balus, ndi'a menlimbung, pegbesaan mu su gama' mu bu' gina' mu.' "

20 "Sir," miktalu' su getaw, "Gatad pa sek pekebegumbata'u tinuman'u na su dlaun ne nga kesugu'an keni."

21 Tinenteng giin ni Jesus duma sek pekpetail bu' miktalu', "Duun paik sala neg betang ne kina'enlan mu baalen. Dlaang'a bu' beledya' mu su dlaun ne nga ketigeyunan mu bu' su galinen pembegay mu tu se ngak pupus, bu' duuni ketigeyunan mu tu se dlangit; rayun puli'a rini bu' sunud'a ri senaan." 22 Sek pekerengeg run nini nu getaw migu'ul gaid giin, bu' midlaang tendeng ay meratu' ma giin gupiya.

23 Bu' migenleng si Jesus tu sek timala' bu' miktalu' tu se ngak tinu'unaan, "Pekelised gaid para se ngang meratu' ne nga getaw sek pekseled tu sek Pedlegeri'an ned Diwata!"

24 Mitingkangan gupiya su ngak tinu'unan ri sek tinalu'en, ma'ad mikpeddayun si Jesus sek pektalu', "Nga gembata'u, melised gaid suk pekseled tu sek Pedlegeri'an ned Diwata!"

25 Mesayun pa kampuun suk pekseled ne kame-lyo riin se dluwang nek tai' sinangkali' sek pekseled seng meratu' tu sek Pedlegeri'an ned Diwata."

☆ **10:19** 10.19: a Exodo 20.13; Deuteronomio 5.17. b Exodo 20.14; Deuteronomio 5.18. c Exodo 20.15; Deuteronomio 5.19. d Exodo 20.16; Deuteronomio 5.20. e Exodo 20.12; Deuteronomio 5.16.

²⁶ Mitingala gupiya su ngak tinu'unan bu' miksesaakay ri sek salasala senilan, "Bu' maa' niin, ta' ma rayuning meluwas?"

²⁷ Tinenteng ilan ni Jesus bu' miksembag, "Ndi' ini mbaal ne getaw ma'ad mbaal ini ned Diwata; tendeng ay mbaalen su dlaun ne ngag betang."

²⁸ Rayun miktalu' si Pedro, "Enlengay mu, bineleng nami su dlaun ne ngag betang bu' sinumunud ri seni'a."

²⁹ "Wa'a," miktalu' si Jesus tu senilan, "bu' es-uyan'u amu, su nga getaw ketu neng megbeleng ri seg balain awas ngak pateren ne nga dlai awas sek pateren ne nga dlibun awas se gina'en awas se gama'en awas se nga gembata'en awas se ngag binaalen para senaan bu' para seng Melengas ne Gesuyen, ³⁰ mekerawat neng melaun gupiya sek panahun keni. Mekerawat neng megatus pilu' dugang ne ngag balay, ngak pated ne dlai, ngak pated ne dlibun, nga gina', nga gembata', bu' ngag binaal, bu' duma na su ngak pedlutus; bu' seng mateng nek panahun mekerawat ilan ne ketubu' ne genda'i gekteben. ³¹ ☆ Ma'ad melaun nemuun sung miguna ne mbinai' bu' melaun nemuun sung mibinai' neng meguna."

Miktuntul si Jesus se Ketelu neg Higayun metendeng ri se Kemetainen

(San Mateo 20.17-19; San Lucas 18.31-34)

³² Si Jesus bu' su ngak tinu'unaan tinumuwad pagaw tu seg Jerusalem. Miguna si Jesus ri se ngak tinu'unan neng mitingala ilan gupiya; bu' minendek sud duma ne nga getaw neng

☆ **10:31** 10.31: San Mateo 20.16; San Lucas 13.30.

miksunud ri seniin. Pinainen puli' su ngak tinu'unaan bu' tinelu'aan se ngag betang neng mehitabu' ri seniin. ³³ “Peningengeg amu,” miktalu' giin tu senilan, “mikpektuwad ita na pagaw tu seg Jerusalem, ne ritu piyal sug Bata' ne Getaw tu se nga geseg ne ngak pari' bu' se ngang mentetendu' se nga Kesugu'an. Ukuman nilan giin nek petain bu' rayun piyal nilan giin tu se nga gena' Judeo, ³⁴ neng meddega'rega' riin seniin, dula'an giin, latiguun giin, bu' petain giin; ma'ad se ketelu endaw, metubu' giin puli'.”

Su Gandyu' ni Santiago bu' ni Juan

(San Mateo 20.20-28)

³⁵ Rayun si Santiago bu' si Juan, nga gembata' ni Zebedeo, miritu ni Jesus. “Sir,” miktalu' ilan, “duunig betang ne dliyanan nami neg baalen mu para senami.”

³⁶ “Landun main?” miksaak si Jesus tu senilan.

³⁷ Miksembag ilan, “Seng mekegingkud'a na tu sek trunu mu ne ritua medlegari' sek pedlegeri'an mu, tugutay mu ami sek pegingkud'uma seni'a, suk sala diin rapat se dlintu mu bu' suk sala diin rapat seg bibang mu.”

³⁸ ✧ Miktalu' si Jesus tu senilan, “Nda' niyu mesuunay bu' landunik pinengi niyu. Megenep ba niyu su ngak pegantus ne kina'enlan'u en-tusen? Bu' megenep ba niyu su nga keliseran ne mbiyanan'u?”*

✧ **10:38** 10.38: San Lucas 12.50. * **10:38** 10.38 Megenep... mbiyanan'u: *se dlitiral nek pekegubad*, mekiinum amu ba sek tingkap se ngak pegantus ne kina'enlan'u inu-men? Mekepebendyag amu ba sek pebiyan sek pegbendyag ne kina'enlan bendyaganu?

39 “Wa'a” miksembag ilan.

Miktalu' si Jesus tu senilan, “Mekegenep amu gaid se ngak pegantus bu' se nga keliseran ne mbiyanan'u. 40 Ma'ad nda'iruni ketenged'u sek pekpili' bu' ta' sung megingkud ri sed dapit dlintuu bu' sed dapit bibang'u. Sud Diwata raing megbegay se nga dlugar keni tu se nga getaw ne ginendamaan run nini.”

41 Bu' seng mirengeng nuk sepulu' tawan ne ngak tinu'unaan, misepek ilan tu ni Santiago bu' ni Juan. 42 ☆ Aas tinawag ni Jesus su dlaun ne ngak tinu'unaan tu seniin bu' miktalu', “Misuunan niyu ne su nga geseg ne nga gena' Judeo, duuni kega'em nilan sek pedlegeseg tu se ngak sakup nilan, bu' gilang sung megbe'et bu' landunig baalen nilan. 43 ☆ Tumu', gena' maa' nini su gembaya' seniyu. Ma'ad isan ta' ne dliyagaan ne mbaal ne dlabaw ri seniyu, mbaal giin nek sesugu'en niyu; 44 Bu' isan ta' seniyu ne dliyagaan ne mbaal ne geseg, kina'enlan ne mbaal giin ne gulipen se dlaunan. 45 Ay isan sug Bata' ne Getaw, nda' perini arun ketaan; mirini giin sek pedlekata bu' sek pegbegay se ketubu'en sek pedlekat seng melaun ne nga getaw.”

*Pi'uli'an ni Jesus sug Buta ne si Bartimeo
(San Mateo 20.29-34; San Lucas 18.35-43)*

46 Minateng ilan tu seg Jerico, bu' seng med-laang na si Jesus duma se ngak tinu'unaan bu' su gembagel nek panen ne nga getaw, duunig buta neng mekelelimus ne su ngalanen si Bartimeo,

☆ **10:42** 10.42-43: San Lucas 22.25-26. ☆ **10:43** 10.43-44: San Mateo 23.11; San Marcos 9.35; San Lucas 22.26.

bata' ni Timeo neng mikpegingkud riin se geksid ned dalan. ⁴⁷ Sek pekerengegen run ne giin itu si Jesus nek taga Nazaret, migbeksay giin, "Jesus, Bata' ni David! lelaatay mau!"

⁴⁸ Melaun ne nga getaw sung mimaag ri seniin bu' miktalu' tu seniin ne ndi' meksasak, ma'ad miksamet na tumu' giin megbeksay, "Bata' ni David, lelaatay mau!"

⁴⁹ Mikeneng si Jesus bu' miktalu', "Tawag niyu giin."

Aas tinawag nilan su getaw neg buta. "Pedleliyag'a!" miktalu' ilan. "Pegbuwat'a, miktawag giin seni'a."

⁵⁰ Aas pinidlaken su dlambungen, linumeksu giin bu' miritu ni Jesus.

⁵¹ "Landun mai dliyanan mu neg baalen'u ri seni'a?" miksaak si Jesus ri seniin.

"Sir," miksembag su getaw neg buta, "Liyagan'u neng mekiita'u puli'."

⁵² "Dlaang'a," miktalu' si Jesus tu seniin. "Suk pektu'u mu giin sung mikepetelen seni'a."

Rayun mikiita' na giin bu' sinumunud ri ni Jesus ri sed dalan.

11

Su Keddaagan nek Pekseled ni Jesus tu seg Jerusalem

(San Mateo 21.1-11; San Lucas 19.28-40; San Juan 12.12-19)

¹ Megaud ilan na ni Jesus mateng tu seg Jerusalem. Minateng ilan tu se nga dlunsud neg Betfage bu' Betania neng megaud seg Bentud

se ngag Olibo. Mbuus sinugu' ni Jesus sud duwa' tawan ne ngak tinu'unaan neng meguna ritu ² duma se ngak pemandu': "Peritu amu sek sunud neg baryu. Sek peksed niyu ritu, me'ita' niyu suk salabuuk neng nati ne gasnu ne giniketan ne nda' pa mayan mesekayay. Ekasay niyu bu' uwit niyu rini. ³ Bu' duuning meksaak ri seniyu, 'Tuma ma ekasen niyu sung nati ne gasnu?' telu'ay niyu giin, 'Midlekina'enlan run nini su Gegalen bu' uli' ra ini sempun.' "

⁴ Aas miritu ilan bu' mi'ita' nilan sung nati ne gasnu ned diin se geksid ned dalan ne giniketan riin sed dungawan neg balay. Saanay inekasan nilan nini, ⁵ sud duma ne nga getaw neng mikpegindeg ritu miksaak senilan, "Lama run maig binaal niyu kiin, inekasan ma niyu nati ne gasnu kiin?"

⁶ Miksembag ilan sumala' se ginasuy ni Jesus ri senilan, bu' pilaang ilan nu nga getaw. ⁷ Bu' inuwit nilan sung nati ne gasnu tu ni Jesus, bu' inenigan nilan nini ne nga dlambung nilan bu' sinekayan ini ni Jesus. ⁸ Melaun ne nga getaw neng migbeklat se nga dlambung nilan ri sed dalan, saanay sud duma mikpemetel ne ngak panga tu seg binaal bu' binetang nilan tu sed dalan. ⁹ ☆ Su nga getaw ned ditu se gunaan ni Jesus bu' sung miksunud ri seniin migatad megbeksay, "Siya'en ta sud Diwata! Pengumpiyanan giin ned Diwata neng mirini se ngalan ne Ginu'u. ¹⁰ Pengumpiyanan ned Diwata

☆ **11:9** 11.9: Ngak Salmo 118.25-26.

sung mateng nek Pedlegeri'an nu gama' ta, ne si Gari' David! Siya'en ta sud Diwata!"

¹¹ Sek peddateng ni Jesus tu seg Jerusalem, sinumeled giin tu sek Templo, bu' inenlengaan su dlaun ne ngag betang riin sek timala'. Ma'ad tendeng ay delabung na, miritu giin seg Betania duma sek sepulu' bu' ruwa' ne ngak tinu'unaan.

*Pinuyuran ni Jesus su Gayu neg Igira
(San Mateo 21.18-19)*

¹² Sek pekesunud gendaw, seng mipuli' ilan buwat seg Betania, miperii' si Jesus. ¹³ Seng melayu'layu', mi'ita'en su gayu neg igira neng melabungid dauneng, aas miritu giin arun enlengaan bu' duun baig bungaan nini. Ma'ad sek pekerepeten ritu, nda'iruning mi'ita'en neg bungaan gawas seng melabung ned dauneng, tendeng ay gena' pa nek panahun sek pekpemunga.

¹⁴ Mikталu' si Jesus se gayu neg igira, "Nda'irun na isan sala neng mekekaan puli' seg bunga neg buwat ri seni'a!"

Bu' su ngak tinu'unaan mikerengeg ri seniin.

*Miritu si Jesus sek Templo
(San Mateo 21.12-17; San Lucas 19.45-48; San Juan 2.13-22)*

¹⁵ Sek peddateng nilan tu seg Jerusalem, sinumeled si Jesus tu sek Templo bu' migatad sek pegaleg se ngang mimenaluy bu' se ngang mimeledya'. Pinlintuwaren su nga dlemisan nu ngang menteteles ne ngak selapi' bu' su ngak pimetangan ne ngang mimeledya' ne ngak selepati. ¹⁶ Bu' nda'en tugutay su nga getaw sek peguwit isan landun neng miyan tu se dlenu'an

nek Templo. ¹⁷ ☆ Tinendu'aaan rayun su nga getaw: “Misulat ini ri se Kesulatan neng miktalu' sud Diwata, ‘Suk Templo naku' ingelanan neg balay sek pegampu' para se nga getaw se dlaun ne ngang nasud.’ Ma'ad binaal niyu ini ne nga gedluran ne ngak tulisan!”

¹⁸ Su nga geseg ne ngak pari' bu' su ngang mentetendu' se Kesugu'an mikerengeg run nini, aas migatad ilan sek pekpenengaw nek pebiyan sek pekpatay ri ni Jesus. Ma'ad minendek ilan ri seniin, tendeng ay su dlaun ne nga getaw mitingala sek pekpenendu'en.

¹⁹ Sek pekegepii na, si Jesus bu' su ngak tinu'unaan migawa' tu sek siyudad.

*Sung Mitu'unan buwat se Gayu neg Igira
(San Mateo 21.20-22)*

²⁰ Sek pekesikanselem, sed diin ilan pa se dlaangan, mi'ita' nilan su gayu neg igira. Minatay ini tampan se gangeten. ²¹ Mirelendeman ni Pedro bu' landun sung mihitabu' bu' miktalu' giin riin ni Jesus, “Sir, enlengay mu! Su gayu nek pinuyuran mu minatay na.”

²² Miksembag si Jesus tu senilan, “Tu'uway niyu sud Diwata. ²³ ☆ Sek pekemetuud esuyan'u amu, isan ta' sung mektalu' ri seg bentud keni nek pegawa'a rini bu' sampak'a tu sed dagat bu' nda' penduwa'ruwa' ri se gena'ena'en, ma'ad mikt'u'u ne suk tinalu'en mehitabu', metuman ini sumala' sek tinalu'en. ²⁴ Tendeng run nini, telu'an'u amu: Seng megampu' amu bu' menengi

☆ **11:17** 11.17: a Isaias 56.7. b Jeremias 7.11. ☆ **11:23** 11.23: San Mateo 17.20; 1 Corinto 13.2.

isan landun neg betang, tu'uway niyu neng mirawat na niyu, bu' begay seniyu landunik pinengi niyu. ²⁵ ☆ Bu' seng megindeg amu bu' megampu', pasaylu niyu reli' sung mikesala' riin seniyu arun su ngak sala' niyu pasayluun rema se Gama' niyu tu se dlangit.”*

*Suk Saak metendeng ri se Ketenged ni Jesus
(San Mateo 21.23-27; San Lucas 20.1-8)*

²⁷ Minateng ilan puli' tu seg Jerusalem. Seng midlaang si Jesus tu sek Templo, su geseg ne ngak pari', su ngang mentetendu' ri se Kesugu'an, bu' su nga geseg ne ngag Judeo mikpegaud ri seniin ²⁸ bu' miksaak ilan ri seniin, “Landun mai ketenged mu sek pegbaal run ni ngag betang keni? Ta' maing migbegay ri seni'a ne ketenged?”

²⁹ Miksembag si Jesus tu senilan, “Saakan'u amu nek sala na run nek saak, bu' mesembag niyu ini ri senaan, esuyan'u amu bu' landuni ketenged'u sek pegbaal runi ngag betang keni. ³⁰ Telu'ay niyau, ta' ma migbuwat su ketenged ni Juan sek pekpemendyag: buwat ba ini tu sed Diwata awas buwat se nga getaw?”

³¹ Migatad ilan megaddat sek salasala senilan: “Landun maik telu'en ta? Bu' meksembag ita, ‘Buwat sed Diwata’, mektalu' rayun giin, ‘Tuma ma nda' amu pektu'u riin ni Juan?’ ³² Ma'ad bu' mektalu' ita, ‘buwat ini se nga getaw...’ ”

☆ **11:25** 11.25-26: San Mateo 6.14-15. * **11:25** 11.25 sud duma ne nga kesulatan middugang seg birsikulu 26: Bu' ndi' niyu pasayluun sud duma, su Gama' niyu tu se dlangit ndi' mekpasaylu ri se ngak sala' neng mibaal niyu (enlengay niyu suk San Mateo 6.15).

(Minendek ilan se nga getaw, tendeng ay suk salasala miktu'u ne si Juan metuud nek propeta.)

³³ Aas miksembag ilan tu ni Jesus, “Nda' nami mesuunay.”

Miktalu' si Jesus tu senilan, “Bu' maa' niin, ndi'u amu rema esuyan bu' ta' migbuwat su ketenged'u sek pegbaal run nini.”

12

Su Galing metendeng se ngang Mensesa'up ri se Gubasan

(San Mateo 21.33-46; San Lucas 20.9-19)

¹ ✧ Rayun migasuy si Jesus tu senilan ne nga galing: “Duunik sala tawan neng mimula ne nga gubas, inalaren ini, midluwak giin para pega'an ne gubas bu' migbakud giin neng metaas nek pegelungan. Rayun pise'upaan su gubasan tu se ngak mensesa'up bu' migbiyahi giin. ² Sek panahun na sek pekpengupu' se nga gubas miksugu' giin ne gulipen tu se ngak sa'up sek peguwan se ngag bahinen buwat se ngag bunga ne gubas. ³ Sek peddateng nu gulipen ritu, bininteng nu ngak sa'up, binentul nilan nini, bu' pipe'uli' giin ne genda'iruning mi'uwiten. ⁴ Rayun su gapu' ne gubasan miksugu' na pelun ne dlain ne gulipen ma'ad binentul nilan nini ri se gulu bu' pikpiid nilan. ⁵ Su gapu' ne gubasan miksugu' pa gaid ne dlain ne gulipen bu' pinatay nilan nini; bu' melaun pa ne nga gulipen nek sinugu' nu gapu' ne gubasan ma'ad sud дума binentul nilan bu' sud дума pimatay

✧ **12:1** 12.1: Isaias 5.1-2.

nilan. ⁶ Sala ra run sung mibilin neng mesugu'en, suk pinetailen neg bata' ne dlai. Se ketapusan sinugu'en sug bata'en ne dlai tu se ngak sa'up. 'Ay mikesiguruu nek pegbesaan ra gaid nilan sug bata'u,' miktalu' giin. ⁷ Ma'ad miktalu' suk salasala ne ngak sa'up, 'Giin nini sug bata' ne gapu' ne gubasan. Dini amu, petain ta giin, bu' su gempenunuren nita na!' ⁸ Aas bininteng nilan sug bata'en ne dlai bu' pinatay nilan giin bu' pinidlak su dlawasan tu se gawas ne gubasan.

⁹ "Landun rayun sakanig baalen nu gapu' ne gubasan?" miksaak si Jesus. "Meritu giin bu' pemetainen su ngak sa'up bu' begain su gubasan tu se dlain. ¹⁰ ☆ Nda' amu ba mekebasa run nini riin se kesulatan?

'Sug batu neg binibay nu ngak panday ne genda'ik paluun
mibaal na tumu' ne dlabi ne gimpurtanti neg batu.

¹¹ Su Ginu'u giin sung migbaal run nini;
bu' ketingelaan gaid ini enlengan!' "

¹² Su nga geseg ne ngag Judeo miktinguha' sek peddaap ri ni Jesus, tendeng ay misuunan nilan neng migasuy giin ne galing kuntra ri senilan. Ma'ad minendek ilan tu se nga getaw, aas pinenawan nilan giin bu' midlaang ilan.

*Suk Saak metendeng sek Pegbayad neg Buwis
(San Mateo 22.15-22; San Lucas 20.20-26)*

¹³ Sud duma ne ngak Pariseo bu' duma ne ngak sakup se dlumpuk ni Herodes sinugu' nilan tu

☆ **12:10** 12.10-11: Ngak Salmo 118.22-23.

ni Jesus arun sek pegindan ri seniin pebiyan se ngak saak.

¹⁴ Bu' miritu ilan seniin bu' miktalu', "Sir, misuunan nami neng mektabal'a seng metuud, nda' sepayan ri seni'a sung metendeng se ngak pengena'ena' nu nga getaw. Nda' mu pengebetay bu' landuni kebetang ne nga getaw, ma'ad miktendu'a se kemetuuran metendeng se keliyag ned Diwata para se nga getaw. Telu'ay mu ami supak ba se Kesugu'an neng megbayad neg buwis tu se governo seg Roma? Megbayad ami ba tu senilan awas ndi'?"

¹⁵ Ma'ad misuunan ni Jesus ne inindanan nilan giin, bu' miksembag, "Tuma ma miktinguha' amu ma sek pegindan ri senaan? Uwitay niyau nek selapi' nek pelata bu' pe'ita' niyu ini ri senaan."

¹⁶ Inuwitan nilan giin nek salabuuk nek selapi' nek pelata, bu' miksaak giin, "Ta' mulu' bu' ngalan run nini?"

"Se Gari'," miksembag ilan.

¹⁷ Miktalu' si Jesus tu senilan, "Begay niyu tu se Gari' bu' landunik para se Gari' bu' begay niyu tu sed Diwata bu' landunik para sed Diwata."

Bu' mitingala ilan ri ni Jesus.

Suk Saak metendeng ri sek Peketubu' Puli' buwat se Kemetain

(San Mateo 22.23-33; San Lucas 20.27-40)

¹⁸ ☆ Rayun sud duma ne ngak Saduceo, ne gilang sung miktalu' ne su getaw ndi' metubu' puli' buwat se kemetain, miritu ni Jesus bu' miktalu',

19 ☆ “Sir, si Moses miksulat sek sugu' keni para senita: ‘Bu' sug bana matay bu' mbilin suk sawaan ma'ad nda'irunig bata' nilan, kina'enlan suk pateren ne dlai mengesawa tu seg balu arun mekegbata' ilan ne ilelaan neg bata' nung minatay nek pateren.’²⁰ Duunik pitu tawan ne nga dlai neng mekpated; su gulangbata' mingesawa bu' minatay ne genda'irunig bata' nilan.²¹ Rayun su keruwa' nek pated mingesawa tu seg balu ne dlibun bu' minatay rema giin ne nda'irunig bata' nilan. Maa' ra run rema sung mihitabu' tu se ketelu nek pateren ne dlai,²² bu' rayun sud duma pa ne ngak pateren: su dlaun nek pitu tawan neng mekpated mikepengesawa tu se dlibun bu' mimatay ne nda'iruni gembata' nilan. Se ketapusan minatay sug balu ne dlibun.²³ Na, bu' mateng na su gendaw sek pekpetubu' puli' se ngang mimatay, ta' ma nek sawa run giin? Ay suk pitu tawan mikepengesawa ma ri seniin.”

²⁴ Miksembag si Jesus tu senilan, “Misayep amu gaid! Bu' misuunan ba niyu bu' tuma ma? Tendeng ay nda' niyu mesabut su Kesulatan awas su ga'em ned Diwata.²⁵ Ay seng metubu' na puli' su ngang mimatay, maa' ilan na mbuus ne ngag anghel tu se dlangit bu' ndi' na sumuway.²⁶ ☆ Na, metendeng sek peketubu' puli' nu ngang mimatay: nda' ba niyu ini mbesaay riin se Dlibru ni Moses neng miktalu' metendeng seng midliga' nek sebinit? Duuning misulat ne sud Diwata miktalu' tu ni Moses, ‘Gaku' sud Diwata ni

☆ **12:19** 12.19: Deuteronomio 25.5. ☆ **12:26** 12.26: Exodo 3.6.

Abraham, sud Diwata ni Isaac, bu' sud Diwata ni Jacob.' ²⁷ Giin sud Diwata ne ngang miktetubu', gena' se ngang mimatay. Misayep amu gaid gupiya!"

Su Dlabi ne Gimpurtanti nek Sugu'

(San Mateo 22.34-40; San Lucas 10.25-28)

²⁸ Sala neng mentetendu' se Kesugu'an ned ditu neng mikerengeg sek pegaddat. Mi'ita'en neng melengas suk pekesembag ni Jesus sek saak nu ngak Saduceo, aas miritu giin seniin bu' miksaak, "Landun mai dlabi ne gimpurtanti se dlaun ne nga Kesugu'an?"

²⁹ ✧ Miksembag si Jesus, "Suk sala ne dlabi ne gimpurtanti giin nini: 'Penginengeg amu, ngak taga Israel, su Ginu'u ned Diwata ta, giin ra su Ginu'u. ³⁰ Petail mu su Ginu'u ned Diwata mu, sek tibuuk nek pusung mu, sek tibuuk ne kalag mu, sek tibuuk ne gena'ena' mu, bu' sek tibuuk nek sekeg mu.' ³¹ ✧ Su keruwa' ne dlabi ne gimpurtanti ne kesugu'an giin nini: 'Petail mu suk sumbalay mu maa' sek pekpetail mu ri se gegulingen mu.' Nda'irun nai dlain ne dlabi ne gimpurtanti ne kesugu'an gawas sed duwa' keni."

³² ✧ Sung mentetendu' se Kesugu'an miktalu' tu ni Jesus, "Gempiya pekebaal, Sir! Metuud gaid suk tinalu' mu, sala ra su Ginu'u ned Diwata bu' nda'irun nai dlain gawas seniin. ³³ ✧ Bu' kina'enlan petailen mu giin sek tibuuk nek pusung mu, sek tibuuk ne gena'ena' mu, bu' sek

✧ **12:29** 12.29-30: Deuteronomio 6.4-5. ✧ **12:31** 12.31: Levitico 19.18. ✧ **12:32** 12.32: Deuteronomio 4.35. ✧ **12:33** 12.33: Hoseas 6.6.

tibuuk nek sekeg mu; bu' suk pekpetail ri sek sumbalay maa' sek pekpetail ri se gegulingen mu. Labaw ne gimputanti suk pektuman sed duwa' ne nga kesugu'an keni sinangkali' sek peddulang neng menanap ri sek pengilangan bu' sed duma pa ne nga gilak tu sed Diwata."

³⁴ ☆ Bu' sek pekerengeg ni Jesus run neng melengas suk pekpenembagen, aas miktalu' giin tu seniin, "Gena'a neng melayu' buwat sek Pedlegeri'an ned Diwata."

Dluwat itu nda'irun naing mingatu sek peksaak ri ni Jesus.

Suk Saak metendeng ri seng Misiyas

(San Mateo 22.41-46; San Lucas 20.41-44)

³⁵ Sinegay ni Jesus mekpenendu' ritu sek seled nek Templo, miksaak giin, "Pigendun ne ngang mentetendu' se Kesugu'an sek pektalu' ne sung Misiyas gesalan ni David? ³⁶ ☆ Si David mismu miktalu' pebiyan se Gispiritu Santu:

'Su Ginu'u miktalu' tu se Ginu'uu:

Gingkud'a riin sed dapit dlintuu

tampam mbetang'u su nga kuntra mu riin sed diyalem ne ngak pelapa mu.'

³⁷ "Si David mismu miktawag ri seniin ne 'Ginu'u'; aas pegendunen run ne sung Misiyas mbaal ne gesalan ni David?"

Minegul si Jesus metendeng se ngang Mentetendu' ri se Kesugu'an

(San Mateo 23.1-36; San Lucas 20.45-47)

☆ **12:34** 12.28-34: San Lucas 10.25-28. ☆ **12:36** 12.36: Ngak Salmo 110.1.

Su gembagel nek panen ne nga getaw piddleliyag menginengeg riin ni Jesus. ³⁸ Sek pekpe-nendu'en tu senilan, miktalu' giin, "Pekpetigaam amu ri se ngang mentetendu' se Kesugu'an. Liyagan nilan neng mekpedlaang neng mekseluk neng meketaas ne ngak suub bu' pegbesaan riin se nga dlugar nek tipunganan. ³⁹ Pemili'en nilan su nga gingkuran para se ngak tinamed riin se ngak pektipungan ne nga getaw Judeo bu' ri se ngang melengas ne dlugar riin se nga kumbira. ⁴⁰ Linupigan nilan su ngag balu ne dlibun bu' piddaaw nilan su nga ketigeyunan nilan riin se ngag balay nilan, bu' mekpe'ita'ita' ilan rayun seng metaas ne ngak pegampu'. Gilan keni mekerawat se gembagel nek silut!"

Sug Halad nug Balu ne Dlibun
(*San Lucas 21.1-4*)

⁴¹ Mbuus migingkud si Jesus tu seng megaud nek seleran ne ngak selapi' tu sek Templo, pini'iraan su nga getaw neng megbetang ne ngak selapi' nilan. Melauning meratu' ne nga getaw neng migbetang ne gembagel ne dlaga' nek selapi'. ⁴² Bu' duunik pupus neg balu ne dlibun neng miritu bu' migbetang ned duwa' sinsilyu nek tumbaga, ne dlaga' sek sala sintabus. ⁴³ Tinawagen su ngak tinu'unaan tu seniin, bu' miktalu' giin tu senilan, "Telu'an'u amu balu ne dlibun kiin mikebetang ne dlabaw pa ne dlaga' nek selapi' sinangkali' tu se dlaun neng mimbetang. ⁴⁴ Tendeng ay sud duma neng mimbetang sawad na ne ngak petigayun nilan,

ma'ad balu ne dlibun keni, isan se keliseren, binegain su dlaun neng niin nek pengetubu'aan."

13

*Inatuk ni Jesus suk Pekegeba' nek Templo
(San Mateo 24.1-2; San Lucas 21.5-6)*

¹ Sek pegawai ni Jesus tu sek templo, sala se ngak tinu'unaan miktalu' tu seniin, "Sir, enlengay mu! Pekelengas gupiya se ngag batu bu' se ngag balay kiin!"

² Miksembag si Jesus, "Mi'ita' mu ba ngang mekebagel ne ngag balay keni? Nda'irun isan sala se ngag batu keni ne mbilin ri seng mi'imetangaan iin; dlaunan keni megela' megeba'."

*Su nga Kesamuk bu' ngak Pedlutus
(San Mateo 24.3-14; San Lucas 21.7-19)*

³ Si Jesus mikpegingkud tu seg bentud ne ngag Olibo dipag nek Templo, saanay mikpegaud si Pedro, si Santiago, si Juan, bu' si Andres ri seniin ne gilani ra. ⁴ Miksaak ilan, "Esuyay mu ami, nanu ma ini mehitabu' bu' lama run mai gilelaan ne ngag betang keni neng megaud na gaid metuman?"

⁵ Miktalu' si Jesus tu senilan, "Pekpetigaam amu bu' ndi' niyu tugutay ned duuning medlimbung riin seniyu, ⁶ Melauning mateng ne gumamit ri se ngalan'u bu' mektalu' ilan, 'Gaku' Giin!' bu' melauni nga getaw neng melimbungan nilan. ⁷ Ma'ad bu' mekerenggeg amu ned duuni nga gubat ri seng megaud bu' tu seng mekelayu' ne nga dlugar, ndi' amu mendek. Kina'enlan

mehitabu'i ngag betang keni ma'ad gena' pa ini su ketapusan. ⁸ Sung nasud gumubat tu se dlain neng nasud; bu' suk pedlegeri'an gumubat tu se dlain nek pedlegeri'an. Duuni nga dlinug se dlainlain ne nga dlugar bu' duuni nga gutem. Ngag betang keni getaran pa ma'ad maa' se nga guna ne kegeel sek pegbata'."

⁹ ☆ "Pegbantay amu ri se gegulingen niyu. Daapen amu bu' uwiten tu se gukuman. Ben-tulen amu tu sek pektipungan ne nga getaw Judeo; megindeg amu riin seng metungenga'an ne nga geseg bu' nga gari' tendeng ri senaan arun megasuy amu tu senilan se Gempiya ne Gesuyen. ¹⁰ Ma'ad se gendi' pa mateng su ketapusan, kina'enlan su Gempiya ne Gesuyen mpenintulu' tu se dlaun ne nga getaw. ¹¹ Bu' sed daapen amu bu' uwiten tu se gukuman, ndi' amu megules mbuus metendeng se landunik telu'en niyu; seng mateng su guras, talu' niyu landunig binegay seniyu. Ay suk talu' nek tuntulen niyu gena' niyu; buwat ini se Gispiritu Santu. ¹² Su nga dlai mekpiyal ri se ngak pated nilan arun petain, bu' su nga gama' maa' run rema sug baalen nilan tu se nga gembata' nilan. Su nga gembata' kumuntra riin se ngang megulang nilan bu' pepatay nilan nini. ¹³ ☆ Bu' su kada getaw medlegemet ri seniyu tendeng ri senaan. Ma'ad su isan ta' sung mekepeddayun tampan se ketapusan meluwas.

☆ **13:9** 13.9-11: San Mateo 10.17-20; San Lucas 12.11-12.

☆ **13:13** 13.13: San Mateo 10.22.

Sung Mekeendekendek neg Betang
(San Mateo 24.15-28; San Lucas 21.20-24)

14 ✧ “Me'ita' niyu ‘Sung Mekeendekendek neng Meguwit ne Kelaatan’ neng megingdeg ri sek Templo ne ndi' mbaya' run nini.” (Para tu se ngang membebasa: sebuten niyu bu' landuni gulugaan nini!) “Rayun su nga getaw ned diin seg Judea kina'enlan medlaguy tu se ngang binenturan. 15 ✧ Bu' su ngad ditu sed dibabaw gatep neg balay* ndi' na kina'enlan medlangan menaug arun sek peguwan isan landun ne ngag betang ritu seg balain. 16 Bu' su ngad ditu seg binaal kina'enlan ndi' na muli' tu seg balain arun sek peguwan se dlambung. 17 Gendun gaid kelised su nga gendaw ketu para se nga dlibun neng megberes bu' para se nga gina' ned duuni ngang mekiika' ne nga gembata' nilan! 18 Pegampu' amu tu sed Diwata ne su ngag betang keni ndi' mehitabu' sek timpu nek penteddaw. 19 ✧ Ay su keliseran se gendaw ketu labi pa neng mekeendekendek sinangkali' se isan landun neng misegaran rini seg benwa gatad binaal ini ned Diwata tampan nemuun bu' ndi' na gaid melepengan isan nanu. 20 Bu' nda' pa pebeba'ay ned Diwata su nga gendaw ketu, nda'iruning meluwas. Ma'ad para se ngak pimili'en ne nga getawan, pibaba'en su nga gendaw ketu.”

21 “Rayun bu' isan ta' sung mektalu' seniyu,

✧ **13:14** 13.14: Daniel 9.27; 11.31; 12.11. ✧ **13:15** 13.15-16: San Lucas 17.31. * **13:15** 13.15 gatep: *Su gatep melantang bu' binaal nilan nek penguleliyan dluwat mekterbahu sek tibuuk ne gendaw. Su geddan nilan riin se gawas.* ✧ **13:19** 13.19: Daniel 12.1; Pirayag 7.14.

'Enlengay niyu, keni na sung Misiyas!' awas, 'Enlengay niyu, ritu giin!' ndi' amu pektu'u run nini. ²² Ay su gena' metuud ne ngang Misiyas bu' gena' metuud ne ngak propeta mekpe'ita'. Megbaal ilan ne nga ketingelaan bu' nga gilelaan arun sek pedlimbung se nga getaw nek pimili' ned Diwata, bu' mehimu. ²³ Aas pegbantay amu! Tinelu'an'u amu guna runi ngag betang keni se gendi' pa ini mehitabu'."

Suk Peddateng neg Bata' ne Getaw

(San Mateo 24.29-31; San Lucas 21.25-28)

²⁴ ✧ "Sek panahun ne dluwat su nga keliseran ketu, su gendaw meksirelem bu' sug bulan ndi' na meddelaag. ²⁵ Su ngag bituun medladdu' buwat tu se dlangit bu' su nga kega'em tu se dlangit mbalag buwat seng mi'enaran nilan neg biyanan. ²⁶ ✧ Rayun me'ita' niyu sug Bata' ne Getaw mateng riin se ginanud duma se gembagel ne kega'em nek sumanag. ²⁷ Sugu'enen su ngag anghel tu se nga gepaat ne ngak sinurungan neg benwa arun tipungen su nga getaw nek pimili' nud Diwata buwat se dlaun ne nga dlugar sek tibuuk neg benwa."

Su Ketendu'an buwat se Gayu neg Igira

(San Mateo 24.32-35; San Lucas 21.29-33)

²⁸ "Uwanay niyu nek penendu'an su gayu neg Igira. Seng mengumuk na su ngak pangaan nini bu' mengintubil na ini, mesuunan niyu neng megaud na memeres. ²⁹ Maa' rema run nini,

✧ **13:24** 13.24: a Isaias 13.10; Joel 2.10, 31; 3.15; Pirayag 6.12. b Isaias 13.10; Ezekiel 32.7. ✧ **13:26** 13.26: Daniel 7.13; Pirayag 1.7.

seng mi'ita' na niyu su ngag betang keni neng mekpenghitabu' na, mesuunan na niyu ne suk panahun megaud na, bu' andam na sek pegatad. ³⁰ Tima'anay niyu ini: dlaunan keni mehitabu' se ndi' pa matay su dlaun ne nga getaw neng miktetubu' pa nemuun. ³¹ Su dlangit bu' su dlupa' me'alep, ma'ad su ngak talu'u mekpebilin se genda'i gekteben.”

*Nda'iruni isan sala neng Mikesuun se Gendaw awas se Guras
(San Mateo 24.36-44)*

³² ✧ “Ma'ad ndi'iruni isan sala neng mikesuun se gendaw ketu awas se guras neng mateng, isan su ngag anghel tu se dlangit, awas sug Bata'; su Gama' ra giin sung mikesuun dun. ³³ Pegbantay amu, pengandam, ay nda' niyu mesunay suk panahun neng mateng. ³⁴ ✧ Maa' ini nek sala tawan neng migbiyahi bu' binilinen tu se ngak sesugu'en suk pedlekata, tubusen begayay suk salasala senilan neg baalen nilan bu' tubusen telu'ay sug bantay ri sed dungawan neng megbantay. ³⁵ Aas pegbantay amu tendeng ay nda' niyu mesuunay nanu mateng su gapu' neg balay ali' bu' ri se gebii awas sek titenga' ne gebii awas seng meguni su dlimensad, awas sed dali'endaw. ³⁶ Ali' bu' metikmal giin mateng, kina'enlan ndi' amu metaangan neng miktulug. ³⁷ Landunik tinalu'u seniyu, tinalu'u ini rema tu se dlaunan neng megbantay amu.”

✧ **13:32** 13.32: San Mateo 24.36. ✧ **13:34** 13.34: San Lucas 12.36-38.

14

Suk Pelanu sek Pekpatay riin ni Jesus

(San Mateo 26.1-5; San Lucas 22.1-2; San Juan 11.45-53)

¹ ✧ Duwa' endaw ra run se gendi' pa mateng su Kese'ulugan sek Paska bu' su Kese'ulugan sek Pan ne genda'ik Pempetulinen. Su nga geseg ne ngak pari' bu' su ngang mentetendu' se Kesugu'an minengaw ne ngak pema'agi sek peddaap riin ni Jesus ne genda'iruning mekesuun run arun petain giin. ² “Kina'enlan ndi' ta ini baalen sek panahun se Kese'ulugan,” miktalu' ilan, “ali' bu' megubet su nga getaw.”

Su Gulu ni Jesus Binunagan nek Pegemut seg Betania

(San Mateo 26.6-13; San Juan 12.1-8)

³ ✧ Na, si Jesus ritu seg Betania tu seg balay ni Simon, su getaw neng migantus buwat seng mekeendekendek ne dleruun ri sek panit. Saanay ni Jesus maan, duuni dlibun neng minateng, miguwit neng miika' ne gamang neg alabastro neng mipenu' neng melaga' gupiya nek pegemut binaal sek tantu neng nardo. Binuungen su gamang ketu bu' binunagen suk pegemut tu se gulu ni Jesus. ⁴ Sud дума ne nga getaw ritu pinlengetan bu' miktalu' ri sek salasala senilan, “Tuma ma pikula'ula'an maik pegemut kiin?” ⁵ Mbeledya' ma iin se kapin sek telu gatus ne ngak selapi' nek pelata bu' suk selapi' begay tu se ngak pupus!” Bu' pimura gupiya nilan su dlibun.

✧ **14:1** 14.1: Exodo 12.1-27. ✧ **14:3** 14.3: San Lucas 7.37-38.

⁶ Ma'ad miktalu' si Jesus, "Pesaddan niyu giin! Tuma ma semuken ma niyu giin? Migbaal giin neng melengas neg betang para ri senaan. ⁷ ✧ Su ngak pupus ne nga getaw kanunay ra nek sementaun niyu, bu' isan laa urasay run ne dliyagan niyu, mekegabang amu senilan. Ma'ad gena'u kanunay sementaun niyu. ⁸ Migbaal giin gekteb se gemaalen; migbunag giin nek pegemut riin se dlawas'u arun sek pengandam na daan para sek pedlebeng. ⁹ Na, sek pekeme-tuud esuyan'u amu, se isan ta' penintulu' su Gempiya ne Gesuyen sek tibuuk neg benwa, sung mibaalen me'asuy gisip peddelendem ri seniin."

*Miliyag si Judas sek Pegbudhi' riin ni Jesus
(San Mateo 26.14-16; San Lucas 22.3-6)*

¹⁰ Rayun si Judas Iscariote, sala sek sepulu' bu' ruwa' ne ngak tinu'unaan, miritu se geseg ne ngak pari' arun piyal si Jesus tu senilan. ¹¹ Pidleliyag ilan gupiya sek pekerengeg nilan runik tinalu'en bu' miksaad ilan sek pegbegay ri seniin nek selapi'. Aas si Judas migatad sek pekpenengaw ne ginsaktu nek panahun ne mpiyalen si Jesus tu senilan.

*Minaan si Jesus sek Pekaan para sek Paska
duma se ngak Tinu'unaan*

(San Mateo 26.17-19; San Lucas 22.7-13)

¹² Se guna ne gendaw se Kese'ulugan sek Pan ne genda'ik Pempetulinen, giin su gendaw sek pekpatay se ngang nati ne karniru para dulang se Kese'ulugan sek Paska, miksaak su

✧ 14:7 14.7: Deuteronomio 15.11.

ngak tinu'unan ni Jesus ri seniin, “Ta' mai dlugar ne dliyagan mu lawan nami bu' mekegandam nek pekaan para se Kese'ulugan nek Paska?”

¹³ Bu' sinugu' ni Jesus sud duwa' se ngak tinu'unaan bu' pimendu'aan ilan: “Peritu amu sek siyudad, bu' melabet niyu su getaw neng mikpisaan ne gamang nek sineleran nek tubig. Lendug niyu giin ¹⁴ tu seg balay nek seleraan bu' telu'ay niyu su gapu' neg balay: ‘Sung Mentetendu' miktalu', Ta' maid dugu ne ritu maan su ngak tinu'unan'u bu' gaku' sek Pekse'ulug sek Paska?’ ¹⁵ Rayun pe'ita'en seniyu sung meliwag ned dugu tu sed ditaas, ned duun nai kegemitan run bu' pi'imetang na daan, bu' ritu amu mengandam para senita.”

¹⁶ Su ngak tinu'unan midlaang, miritu sek siyudad, bu' mi'ita' nilani ngag betang keni sumala' se ginasuy ni Jesus tu senilan; bu' inandam nilan suk penihapun para sek Paska.

¹⁷ Seng meksindep nai gendaw, minateng si Jesus дума sek sepulu' bu' ruwa' ne ngak tinu'unaan. ¹⁸ ✧ Bu' saanay nilan mekaan riin se dlemisaan miktalu' si Jesus, “Esuyan'u amu nek sala seniyu megbudhi' ri senaan—sala ned dumengan maan ri senaan.”

¹⁹ Tendeng run nini, migu'ul su ngak tinu'unaan bu' migatad meksaak ri seniin su kada sala ri senilan, “Gaku' ba suk pirengegan mu?”

²⁰ Miksembag si Jesus, “Sala ri seniyu nek sepulu' bu' ruwa', suk sala neng medlebul sek

✧ **14:18** 14.18: Ngak Salmo 41.9.

panen ri se dya'ung duma senaan. ²¹ Sug Bata' ne Getaw matay sumala' sek tinalu' se Kesulatan; ma'ad mekelelaatlelaat su getaw neng megbudhi' ri seg Bata' ne Getaw! Maneg pa na ma'ad para se getaw ketu ne nda' giin me'etaw!"

Suk Penihapun ne Ginu'u

(San Mateo 26.26-30; San Lucas 22.14-20; 1 Corinto 11.23-25)

²² Bu' saanay nilan mengaan, minuwan si Jesus nek pan, migampu' sek pekpesalamat, pinetapetaan nini, bu' binegain tu se ngak tinu'unaan, "Tabuk niyu ini, giin nini su dlawas'u."

²³ Rayun inuwanen su kupa bu' pisalamataan tu sed Diwata. Binegain nini tu se ngak tinu'unaan bu' dlaun nilan minimum buwat run nini. ²⁴ ☆ Mikталu' si Jesus, "Giin nini sud dugu'u nek pikigis para se dlaunan, sud dugu'u giin sung miksilyu se keligenan ned Diwata."

²⁵ Telu'an'u amu, "Ndi'u na minum puli' seg binu keni tampan se gendaw ne inumen'u sug begu neg binu riin sek Pedlegeri'an ned Diwata."

²⁶ Rayun midlekanta ilan sek peksaya' ri sed Diwata bu' miritu ilan seg Bentud ne ngag Olibo.

Inatuk ni Jesus ne Limeren giin ni Pedro

(San Mateo 26.31-35; San Lucas 22.31-34; San Juan 13.36-38)

²⁷ ☆ Mikталu' si Jesus tu senilan, "Dlaunan niyu megela' menlaguy, bu' meleng ri senaan, ay su kesulatan mikталu', 'Petain ned Diwata sung

☆ **14:24** 14.24: a Exodo 24.8. b Jeremias 31.31-34. ☆ **14:27** 14.27: Zacarias 13.7.

menggegingat ne nga karniru bu' su nga karniru metipelak.' ²⁸ ✧ Ma'ad dluwatu metubu' puli', megunau seniyu tu se Galilea."

²⁹ Si Pedro miktalu', "Ndi'u gaid meleng seni'a, isan belengen'a se dlaunan!"

³⁰ Miksembag si Jesus, "Sek pekemetuud, telu'an'u dya'a, se ndi' pa meguni seng meruwa' su dlimensad se gebii keni, limeren mau seng metelu ne nda' mau me'ilala."

³¹ Ma'ad minamal pa gaid si Pedro sek pektalu', "Ndi'u gaid mektalu' run niin, isan pa bu' petainu duma seni'a!"

Bu' su dlaun ne ngak tinu'unan miktalu' rema neng maa'entu.

Migampu' si Jesus ritu se Getsemane

(San Mateo 26.36-46; San Lucas 22.39-46)

³² Miritu ilan se dlugar ne giningelanan ne Getsemane, bu' miktalu' si Jesus tu se ngak tinu'unaan, "Peningkud amu rini saanay'u megampu'." ³³ Pirunuten si Pedro, Santiago, bu' Juan ri seniin. Binatiken suk taud ne kegu'ul bu' kegules. ³⁴ Bu' miktalu' giin tu senilan, "Su kegu'ul ri se gena'ena'u gembagel gaid gupiya neng manla'u matay run. Pebilin amu rini bu' pegbantay amu."

³⁵ Miritu giin seng melayu'layu', middempug giin ri se dlupa', bu' migampu' ne bu' mehimu, ndi' giin mayan se ngak pegantus. ³⁶ Migampu' giin, "Gama'u! Su dlaun ne ngag betang mbaal mu. Awa' mu buwat ri senaan su kupa sek

✧ **14:28** 14.28: San Mateo 28.16.

pegantus. Tumu' gena' su keliyag'u giining metuman ma'ad su keliyag mu."

³⁷ Rayun mipuli' giin tu se ngak tinu'unaan bu' mi'ita'en ilan telu neng mintulug. Mikталu' giin tu ni Pedro, "Simon, miktulug'a masi'? Ndi'a ba mekegantus ne ndi'a pundyengen isan sala uras na run?" ³⁸ Bu' miktalu' giin tu senilan, "Pegbantay bu' pegampu' amu arun ndi' amu daagen sek pektintal. Meliya' su gispiritu, ma'ad meluya su dlawas."

³⁹ Mbuus mikpelayu' na pelun giin bu' migampu' seng maa'entu ra gusay nek pegampu'. ⁴⁰ Rayun mipuli' giin tu se ngak tinu'unaan bu' mi'ita'en ilan neng mintulug pa gusay; tendeng ay tulugen ilan na gupiya. Bu' nda' na nilan mesuunay bu' landunik telu'en nilan ri seniin.

⁴¹ Se ketelu nek pekpuli'en, miktalu' giin tu senilan, "Mikpebilin amu pa masi' sek pektulug bu' sek pekpengulali? Gigu' nain! Su guras minateng na! Enlengay niyu, sug Bata' ne Getaw nemuun tudyan na tu se ga'em ne ngang mekesesala'. ⁴² Pembuwat amu, menlaang ita. Enlengay niyu, kiin na su getaw neng megbudhi' ri senaan!"

Suk Peddaap ri ni Jesus

(San Mateo 26.47-56; San Lucas 22.47-53; San Juan 18.3-12)

⁴³ Bu' rayun, saanay migasuy pa si Jesus, si Judas sala se ngak sepulu' bu' ruwa' ne ngak tinu'unan, minateng. Duma seniin suk panen ne nga getaw neng mingguwit ne nga kalis bu' ngag bentul bu' sinugu' ne geseg ne ngak

pari', ne ngang mentetendu' se Kesugu'an bu' ne nga geseg ne ngag Judeo. ⁴⁴ Sung megbudhi' migbegay tu se ngak panen ne gilelaan: "Su getaw ne gelekan'u giin suk pinengaw niyu. Daap niyu giin bu' uwit niyu nek pebentayan gupiya."

⁴⁵ Sek peddateng ni Judas, mikpegaud giin tu ni Jesus bu' miktalu', "Rabi!" bu' inelekaan giin. ⁴⁶ Aas dinaap nilan si Jesus bu' inuwiran gupiya. ⁴⁷ Ma'ad suk sala se ngang mikpegindeg ritu minakut ne kalis bu' tinigbasen su gulipen nu dlabaw ne Geseg nek Pari', bu' mipetel suk telingaan. ⁴⁸ Rayun miktalu' si Jesus tu senilan, "Mirini amu ba neng mingguwit ne nga kalis bu' ngag bentul sek peddaap ri senaan maa' nek tulisan? ⁴⁹ ✧ Kada gendaw minendu'u ritu sek Templo duma seniyu, bu' nda' niyau daapay. Ma'ad kina'enlan metuman su Kesulatan."

⁵⁰ Rayun su dlaun ne ngak tinu'unan mineleng ri seniin bu' minlaguy ilan.

⁵¹ Duunik sala neg begumbata' ne dlai, neng mikseluk ma'ad nek penepeten ne dlinu, neng midlendug ri ni Jesus. Dinaap nilan giin, ⁵² ma'ad ginumubek giin neng midlebas, mibilin suk sineluken.

*Si Jesus riin seng Metungenga'an ne Gukuman
(San Mateo 26.57-68; San Lucas 22.54-55, 63-71; San Juan 18.13-14, 19-24)*

⁵³ Rayun inuwit nilan si Jesus tu seg balay ne Dlabaw ne Geseg nek Pari', su dlaun ne nga geseg ne ngak Pari', su nga geseg ne ngag Judeo bu'

✧ **14:49** 14.49: San Lucas 19.47; 21.37.

su ngang mentetendu' se Kesugu'an miktipung ritu. ⁵⁴ Si Pedro midlendug ri seng melayu'layu' bu' miritu se dlenu'an neg balay ne Dlabaw ne Geseg nek Pari'. Migingkud giin ritu дума se nga guwardiya, mikpenalang tu se gapuy. ⁵⁵ Su nga geseg ne ngak Pari', bu' suk tibuuk ne gukuman minengaw ne mpengaleg kuntra ri ni Jesus arun mpepatay nilan giin, ma'ad nda'iruning mi'ita' nilan. ⁵⁶ Melauni ngang minintigus neg balus kuntra ri ni Jesus, ma'ad suk pimentalu' nilan nda' peksama.

⁵⁷ Rayun дума se nga dlai migindeg bu' mi-gasuy seg balus keni kuntra ri ni Jesus. ⁵⁸ ☆ “Mirengeng nami giin neng mikталu', ‘Geba'en'u Templo keni neg binaal ne nga getaw bu' dluwat sek telu endaw bekuren'u su dlain nek Templo ne gena' baalen ne nga getaw.’ ” ⁵⁹ Aas, isan ngani' su ngak pimentalu' nilan nda' peksama.

⁶⁰ Su Dlabaw ne Geseg nek Pari' migindeg ri seng metungenga'an nilan bu' miksaak ri ni Jesus, “Nda'irun baing mesembag mu run nini sek sumbung nek pirangat nilan kuntra seni'a?”

⁶¹ Ma'ad si Jesus nda' peksasak bu' nda' pegbe-gay nek sembaga. Migeseb su Dlabaw ne Geseg nek Pari' se peksaak ri seniin, “Dya'a ba sung Misiyas, sug Bata' ne mbaya' Siya'en?”

⁶² ☆ “Gaku',” miksembaga si Jesus, “bu' me'ita' niyu sug Bata' ne Getaw neng megingkud ri sed dapit dlintu ne dlabi Ge'eman bu' mateng дума se nga ginanud se dlangit!”

☆ **14:58** 14.58: San Juan 2.19. ☆ **14:62** 14.62: Daniel 7.13.

⁶³ Su Dlabaw ne Geseg nek Pari', bineriten suk suuben bu' miktalu', "Ndi' ita na medlek-ina'enlan ned dugang ne ngak sintigus! ⁶⁴ ✧ Mirenggeg na niyu suk pekpesipalaan. Lama ri se gena'ena' niyu?"

Su dlaun nilan minukum kuntra ri seniin: metuuran giin bu' kina'enlan petain.

⁶⁵ Sud duma senilan migatad sek peddula' ri ni Jesus bu' tinempengan nilan sung mataan bu' piksumbag nilan giin. "Atuk mu bu' ta' getaw sung miksumbag seni'a!" miktalu' ilan. Inuwan giin nu nga guwardiya bu' tinampaling giin.

Linimed ni Pedro si Jesus

(San Mateo 26.69-75; San Lucas 22.56-62; San Juan 18.15-18, 25-27)

⁶⁶ Saanay ni Pedro ritu se dlenu'an, sed datag, minayan suk sala ne nga dlibun nek sesugu'en ne Dlabaw ne Geseg nek Pari'. ⁶⁷ Sek pekiita'en ri ni Pedro neng mikpenalang, tinentengen giin bu' miktalu', "Dya'a rema sementaun ni Jesus nek taga Nazaret."

⁶⁸ Ma'ad pimalaun nini. "Nda'u mesuunay... nda'u mekesabut bu' landunik pimentalu' mu," miksembag giin, bu' ginumawas giin pagaw tu seg biyanan. Bu' se guras ketu, miguni su dlimensad.

⁶⁹ Ritu mi'ita' giin puli' nuk sesugu'en ne dlibun bu' miktalu' su dlibun tu se nga getaw neng mingindeg ritu, "Getaw keni sala ri senilan!" ⁷⁰ Ma'ad maa' ra run gusay, pimalaun nini puli'.

✧ **14:64** 14.64: Levitico 24.16.

Nda' santa', sud duma miktalu' tu ni Pedro, “Ndi'a mekepemalaw ne dya'a sementaun nilan, ay dya'a taga Galilea rema.”

⁷¹ Miktalu' rayun si Pedro, “Penumpa'u miga-suyu neng metuud! Silutanu ned Diwata bu' gena' metuud! Nda'u gaid mekesuun se getaw iin nek tinalu' niyu!”

⁷² Nda' santa', miguni rayun seng mekeruwa' su dlimensad. Rayun mirelendeman ni Pedro suk tinalu' ni Jesus ri seniin, “Se gendi' pa meguni su dlimensad se keruwa' neg higayun, limeren mau seng metelu ne nda' mau me'ilala.” Bu' dinaag giin se kegu'ul bu' miksegaw giin.

15

*Inuwit si Jesus tu seng metungenga'an ni Pilato
(San Mateo 27.1-2, 11-14; San Lucas 23.1-5;
San Juan 18.28-38)*

¹ Sek pekesikanselem, su nga geseg ne ngak Pari' midderali' meksabutsabut se nga geseg ne ngag Judeo, se ngang mentetendu' se Kesugu'an, duma se dlaun ne ngak sakup se Gukuman ne ngag Judeo. Ginapus nilan si Jesus bu' inuwit bu' piniyal nilan tu ni Pilato. ² Miksaak si Pilato ri seniin, “Dya'a ba su gari' ne ngag Judeo?”

Miksembag si Jesus, “Tinalu' mu na.”

³ Pingelegan nu nga geseg ne ngak Pari' si Jesus seng melaun ne ngag betang, ⁴ aas miksaak puli' si Pilato ri seniin, “Ndi'a ba meksembag? Penginengeg'a tu se dlaun ne ngak pingaleg nilan!”

⁵ Ma'ad nda' peksembag si Jesus, bu' mitingala si Pilato.

Si Jesus Inukuman se Kemetaian
(San Mateo 27.15-26; San Lucas 23.13-25; San Juan 18.39—19.16)

⁶ Se kada Kese'ulugan nek Paska, mibetasan ni Pilato neng mekpegawas nek salabuuk pinerisu ne gendyu'en ne nga getaw. ⁷ Sek panahun ketu su getaw ne giningelanan neg Barabas neng miperisu duma se ngag ribildi tendeng ay mikepatay giin sek panahun se kegubet. ⁸ Seng miktampung su ngak panen ne nga getaw, migatad ilan sek pegandyu' tu ni Pilato seng mi'enanar neg baalen ri senilan. ⁹ Bu' miksaak si Pilato tu senilan, "Liyagan ba niyu neg beluyan'u para ri seniyou su gari' ne ngag Judeo?" ¹⁰ Misuunaan ma ugud nek piniyal si Jesus nu nga geseg ne ngak pari' tu seniin tendeng ay misinaku ilan.

¹¹ Ma'ad su geseg se ngak pari' inubug nilan su nga getaw nek peguwasenen si Barabas para senilan. ¹² Miksaak puli' si Pilato tu se ngak panen ne nga getaw, "Lama run rayunig baalen'u se getaw keni nek tinawag niyu ne gari' ne ngag Judeo?"

¹³ Migbeksay ilan, "Lensangen giin se krus!"

¹⁴ "Ma'ad landun maik sala' neng mibaalen?" miksaak si Pilato.

Ma'ad pisekegan pa tumu' nilan pegbeksay, "Lensangen giin se krus!"

¹⁵ Liyagan ni Pilato neng mekepedleliyag tu sek panen ne nga getaw, aas bineluyaan si Barabas para senilan. Rayun pilekpesen si Jesus bu' piniyalen arun lensangen giin.

*Middega'rega' su ngak Sundalu ri ni Jesus
(San Mateo 27.27-31; San Juan 19.2-3)*

¹⁶ Inuwit nu ngak sundalu si Jesus tu sek seled ne dlenu'an tu sek palasyu ne gobernador bu' tinawag nilan su dlaun ne ngak sundalu. ¹⁷ Piselukan nilan si Jesus nek suub neng melagemlagem, bu' migbaal ilan ne kuruna ned dugiyan ne ngak panga, bu' binetang nilan nini riin se guluun. ¹⁸ Rayun migatad ilan sek peddega'rega' neng miktalu': "Tetubu' su gari' ne ngag Judeo!" ¹⁹ Binentul nilan giin ne gages ri se gulu, piddula'an nilan giin, miginlulud ilan, bu' middungkukrungkuk ilan. ²⁰ Seng mitubus na su ngak sundalu sek peddega'rega' ri ni Jesus, linuwas nilan suk suuben neng melagemlagem bu' piseluk nilan puli' ri seniin su gegulingenen nek suub. Rayun inuwit nilan giin tu se gawas arun lensangen.

*Suk Pedlansang ri ni Jesus tu se Krus
(San Mateo 27.32-44; San Lucas 23.26-43; San Juan 19.17-27)*

²¹ ✧ Riin se dlaangan, milabet nilan su getaw ne su ngalanen si Simon, neng miniyen tu sek siyudad buwat seg binaal, bu' pineges nu ngak sundalu sek pekpisaan se krus ni Jesus. (Simon neg buwat se Cirene bu' giin su gama' ni Alejandro bu' Rufus). ²² Bu' inuwit nilan si Jesus tu se dlugar ne giningelanan ne Golgota, neng migulugan, "Dlugar nek Tulaan Gulu." ²³ Ritu binegayan nilan giin neg binu ne dlinemugan neg bulung iningelanan neng mira, ma'ad nda'

✧ **15:21** 15.21: Roma 16.13.

inum si Jesus run nini. ²⁴ ☆ Rayun linansang nilan giin tu se krus bu' pikilasilas nilan suk suuben pebiyan seg ripa, sek pegilala bu' ta'ing mekuwan run nini. ²⁵ Miginenga' menaik nai gendaw itu sek pedlansang nilan ri seniin. ²⁶ Suk sumbung kuntra ri seniin laung; "Su Gari' nu ngag Judeo." ²⁷ Linansang rema nilan tu se krus дума seniin sud duwa' tawan ne ngak tulisan, suk sala riin rapat se dlintuun bu' suk sala diin rapat seg bibangen.*☆

²⁹ ☆ Su nga getaw neng mimbiyan mikisingising se nga gulu nilan bu' middega'rega' ri ni Jesus: "Aa! Dya'a su gumba' sek Templo bu' bekuren mu ini puli' seled sek telu endaw! ³⁰ Na, Penaug'a buwat ri se krus iin bu' luwas mu su gegulingen mu!"

³¹ Seng maa' run nek pebiyan, su geseg ne ngak pari' bu' su ngang mentetendu' se Kesugu'an middega'rega' rema seniin, miktalu' suk salasala senilan, "Linuwasen su ngad дума, ma'ad ndi'en meluwas su gegulingenen! ³² Nandaw, enlengan ta sung Misiyas, su gari' seg Israel, mekenaug ba buwat se krus iin, bu' mektu'u ita ri seniin!"

Bu' sud duwa' tawan ne dlinansang дума seniin middega'rega' rema ri seniin.

☆ **15:24** 15.24: Ngak Salmo 22.18. * **15:27** 15.27 Sud дума ne kesulatan middugang seg birsikulu 28: Seng maa' nini nek pebiyan mituman sung misulat ri se kesulatan neng miktalu': "Gelalen giin nek sala se ngang mememunu'" (enlengay niyu suk San Lucas 22.37). ☆ **15:27** 15.27: Isaias 53.12. ☆ **15:29** 15.29: a Ngak Salmo 22.7; 109.25. b San Marcos 14.58; San Juan 2.19.

Suk Pekematay ni Jesus
(San Mateo 27.45-56; San Lucas 23.44-49; San Juan 19.28-30)

³³ Sek peketaasendaw na, tinumabun su kerelem sek tibuuk nasud, neng mirepet sek telu uras. ³⁴ ✧ Seng miginenga' menaug nai gendaw, migbeksay si Jesus seng mesekeg, "Eloi, Eloi, lema sabachthani?" neng migulugan, "Diwatau, Diwatau, lama pegbelengan mau run?"

³⁵ Sud duma ne nga getaw ritu mikerengeg ri seniin bu' miktalu', "Penginengeg amu, tinawagen si Elias." ³⁶ ✧ Bu' suk sala tawan ginumebek neng miguwit neg ispungha, linebulen riin seng mesem ne ginumen, bu' binetangen riin sek patal ne gayu. Rayun pitaasen nini tu seg baba' ni Jesus bu' miktalu', "Gelatan ta! Enlengan ta bu' mateng ba si Elias sek pekpenaug ri seniin buwat se krus!"

³⁷ Migbeksay neng mesekeg si Jesus bu' rayun minatay.

³⁸ ✧ Su kurtina tu sek Templo miberit neng mibahin sed duwa', buwat se ditaas pagaw sek silung. ³⁹ Su geseg ne ngak sundalu neng migindeg ritu seng metungenga'an ne krus mikiita' pikendun ni Jesus sek pekematay. "Getaw kini metuud gaid neg Bata' ned Diwata!" miktalu' giin.

⁴⁰ ✧ Sud duma ne nga dlibun ned ditu seng melayu'layu' neng mikpegenleng. Gilan si Maria Magdalena, si Maria ne gina' seg begumbata' nek

✧ **15:34** 15.34: Ngak Salmo 22.1. ✧ **15:36** 15.36: Ngak Salmo 69.21. ✧ **15:38** 15.38: Exodo 26.31-33. ✧ **15:40** 15.40-41: San Lucas 8.2-3.

Santiago bu' ni Jose, bu' si Salome. ⁴¹ Midlendug ilan ri ni Jesus saanay ritu pa giin se Galilea bu' migabang ri seniin. Melaun ne nga dlibun neng miritu seg Jerusalem duma seniin ne ritu rema.

Suk Pedlebeng ri ni Jesus

(San Mateo 27.57-61; San Lucas 23.50-56; San Juan 19.38-42)

⁴²⁻⁴³ Seng mikpeksindep na su gendaw minateng si Jose nek taga Arimatea. Tinamed giin nek sakup se Gukuman ne ngag Judeo, neng mikperateng sek peddateng nek Pedlegeri'an ned Diwata. Gendaw itu sek Pekpengandam (ne giin su gendaw se genda' pai Gendaw nek Pengulali), aas si Jose se genda'i gendek miritu seng metungenga'an ni Pilato bu' inubugen sug bangkay ni Jesus. ⁴⁴ Mitingala si Pilato sek pekerengegen run ne si Jesus minatay na. Tinawagen su geseg ne ngak sundalu bu' sinakaan bu' mpayat na ba matay si Jesus. ⁴⁵ Dluwaten mesuunay tu se geseg ne ngak sundalu, tinelu'an ni Pilato si Jose ne uwanenen sug bangkay ni Jesus. ⁴⁶ Si Jose sinumaluy ne dlinu nek penepeten, inuwanen sug bangkay ni Jesus, pinutusen nini, bu' pi'imetangen tu se dlebengan ne dlineluran nek telektap. Rayun linuliren sug batu arun tampeng ri sed dungawan ne dlebengan. ⁴⁷ Si Maria Magdalena bu' si Maria ne gina' ni Jose migbantay bu' mikiita' bu' ta' pi'imetang sug bangkay ni Jesus.

16

Suk Peketubu' Puli'
(*San Mateo 28.1-8; San Lucas 24.1-12; San Juan 20.1-10*)

¹ Dluwat se Gendaw nek Pengulali, si Maria Magdalena, si Maria ne gina' ni Santiago, bu' si Salome miminaluy ne ngak pegemut para penlunas seg bangkay ni Jesus. ² Bu' sek pekesikanselem se gendaw ned Duminggu, seng mekpeksebang na su gendaw, miritu ilan se dlebengan. ³ Diin ilan pa se dlaangan, miksesaakay ilan ri sek salasala senilan, "Ta' maing medlulid run sug batu para senita buwat sed dungawan ne dlebengan?" ⁴ (Gembagel gupiya sug batu ketu.) Maad sek pegenleng nilan run mi'ita' nilan neng milulid na sug batu. ⁵ Aas simumeled ilan tu se dlebeng, bu' mi'ita' nilan sug begumbata' ne dlai neng miksuub ne gemputi' neng mikpegingkud ri sed dapit dlintu, bu' mitingangan ilan gaid.

⁶ "Ndi' amu metingkang," miktalu' giin. "Misunan'u neng minengaw amu ri ni Jesus nek taga Nazaret, ne dlinansang tu se krus. Nda' na giin rini, mitubu' giin puli'! Enlengay niyu, keni ra su dlugar nek pi'imetangan ri seniin. ⁷ ✧ Na, penlaang amu bu' asuy niyu sung minsahi tu se ngak tinu'unaan, asta si Pedro: 'Meguna si Jesus ri seniyu tu se Galilea; ritu me'ita' niyu giin, sumala' se ginasuyen ri seniyu.' "

✧ **16:7** 16.7: San Mateo 26.32; San Marcos 14.28.

⁸ Aas ginumawas ilan bu' ginumebek buwat se dlebengan, neng minendek bu' mitingkan-gan. Nda'irunik tinelu'an nilan, tendeng ay mi'endekan ilan gupiya.

*SUD DAAN NEK PENAPUS SENG MELENGAS NE GESUYEN**

*Mikpe'ita' si Jesus tu ni Maria Magdalena
(San Mateo 28.9-10; San Juan 20.11-18)*

⁹ [Dluwat metubu' puli' si Jesus, sek sikanselem se gendaw ned Duminggu, mikpe'ita' giin guna tu ni Maria Magdalena, suk piguwasaan nek pitu ne ngak penulay. ¹⁰ Midlaang si Maria bu' inesuyaan su ngak sementaunen neng minsegaw bu' migu'ul; ¹¹ bu' sek pekerengeg nilan run sek tinalu'en neng mitubu' puli' si Jesus bu' mikpe'ita' giin ri seniin, nda' ilan pektu'u ri seniin.

*Mikpe'ita' si Jesus tu sed Duwa' ne ngak
Tinu'unan
(San Lucas 24.13-35)*

¹² Dluwat itu, mikpe'ita' si Jesus tu sed duwa' ne ngak tinu'unan se dlain nek pebiyan saanay nilan mekpedlaang pagaw tu seg buwid. ¹³ Mipuli' ilan bu' tinelu'an nilan sud duma, ma'ad nda' ilan pektu'u run nini.

*Mikpe'ita' si Jesus tu sek Sepulu' bu' Sala ne
ngak Tinu'unan
(San Mateo 28.16-20; San Lucas 24.36-49; San
Juan 20.19-23; Su Ngak Pimbaal 1.6-8)*

* **16:8** Duuni ngak sinulat bu' daan ne nga gubad ne nda'irun run nini nek penapus seng Melengas ne Gesuyen (birsikulu 9-20).

14 Se ketapusan, si Jesus mikpe'ita' tu sek sepulu' bu' sala ne ngak tinu'unan saanay nilan mengaan. Pimaagen ilan, tendeng ay nda'irunik pektu'u nilan bu' tendeng ay metegasi gulu nilan sek petu'u tu se ngang mikiita' ri seniin dluwat giin metubu' puli'. 15 ☆ Miktalu' giin tu senilan, "Penlaang amu tu sek tibuuk neg benwa bu' penintulu' niyu su Gempiya ne Gesuyen tu se dlaun ne nga getaw. 16 Su isan ta' neng mektu'u bu' mekpebendyag meluwas; su isan ta' ne gendi' mektu'u ukuman. 17 Su ngang mektetu'u begayan ne ga'em sek pegbaal ne ngang milagru: mekepegawas ilan ne ngang melaat ne gispiritu pebiyan se ngalan'u; meketuntul ilan se nga dlainlain ne ngak tinuntulan; 18 bu' mekegawid ilan ne ngang mamak awas mekiinum ilan se isan landun neg bulit, ndi' ilan medlaat; bu' depenan nilan su ngang menlaru, bu' me'uli'an ilan."

Pilentu si Jesus tu se Dlangit

(San Lucas 24.50-53; Su Ngak Pimbaal 1.9-11)

19 ☆ Dluwat itu telu'ay ni Jesus tu senilan, pilentu giin tu se dlangit bu' migingkud giin sed dapit dlintu ned Diwata. 20 Bu' su ngak tinu'unan minlaang bu' minintulu' isan ta' ne dlugar, bu' inebangan ilan ne Ginu'u bu' suk pekpenintulu' nilan mipemetuuran neng metuud pebiyan se ngang milagru neng mibaal nilan.]

☆ **16:15** 16.15: Su Ngak Pimbaal 1.8. ☆ **16:19** 16.19: Su Ngak Pimbaal 1.9-11.

SU DLAIN NED DAAN NEK PENAPUS†

(v 9) [Miritu rayun su nga dlibun tu ni Pedro bu' tu se ngak sambaten bu' migbegay senilan se gempelek ne gesuyan se dlaun nek tinalu' senilan. (v 10) Dluwat ini, pinawit ni Jesus pebiyan se ngak tinu'unaan buwat sek sebang an pagaw sek sindepan sug bala'an bu' nda'iruni kemetain neng minsahi se keluwasan ne genda'i gekteben.]

† **16:20** 16.20 Sud duma ne ngak sinulat bu' daan ne nga gubad duun run nini ne gembaba' nek penapus tu seng Melengas ne Gesuyen dugang tu seng metaas nek penapus (birsikulu 9-20).

Sug Begu Ne Kalegenan
New Testament in Northern Subanen

copyright © 2011 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: (Subanen, Northern)

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

All rights reserved.

2020-11-30

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 22 Feb 2024 from source
files dated 29 Jan 2022

193ab46e-61e8-52e1-92f4-944939f948dd